

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Մույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
նշ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

Հ. Ա. Լ. Կ. Կ. ԱԳԻՏ-ԲԱԺՆԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

3 (07)

R-16

Պրոֆեսորներ բոլոր յեկեցեքի, միացե՛ք.

ԲԱՂԱԲԱԿԱՆ

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ԾՐԱԳՐԱՅԻՆ ՅԵՎ ՄԵԹՈԳՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

«ԿՈՄՈՒՆԻՏՄԻ»-Ի ԳՐԱԴԱՆ ՈՁ 6

1925

7739.4

300 16 Այ

25 SEP 2006

1 DEC 2009

Հ. Կ. Կ. Կ. Կ. ԱԳԻՏ-ԲԱԺՆԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Պրոլետարներ բոլոր լեհերների, միացե՛ք.

ԲԱՂԱԲԱԿԱՆ

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1007
33783

ԾՐԱԳՐԱՅԻՆ ՅԵՎ ՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

«ԿՈՍՏՈՒՆԻՍՏԻ»-Ի ԳՐԱԴԱՐԱՆ № 6

1925

ԲՈԼՈՐ ԳԱՎԿՈՄՆԵՐԻՆ

(ՍԳԻՏ-ԲԱԺԻՆՆԵՐԻՆ)

ՇՐՋԱԲԵՐԱԿԱՆ

ՔԱՂԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

Հայաստանի կոմունիստական կուսակցության քանակական աճումն է հաշիվ կուսակցության շարքերը մանուկ բանվորների յեվ գյուղացիների նորանոր կազմերի, կուսակցության առաջ ծառայած նորանոր խնդիրները թե հանրապետության ներքին շինարարության, գյուղի վերականգնման յեվ սոցիալիստական առաջխաղացման յեվ թե արտաքին գրություն յեվ քաղաքականության մարտիչում, կուսակցության գեղավար գերի ուժեղացումը մեր աշխատանքի բոլոր առարկաներում, մասնավորապես «Յերեսներս գեղի գյուղ» լուրերի խորացրած կիրառումը մեզանում—այս բոլոր վերին աստիճանի կարեւոր նշանակություն են տալիս քաղաքագաստիարակության աշխատանքներին:

Կուսակցությունը՝ ավելի քան 4 տարվա ընթացքում անհրաժեշտ ուղղորդություն դարձնելով քաղաքագաստիարակության վրա, կիրառելով դանդաղան ձևեր յեվ մեթոդներ, այսօր կանգնած է այդ աշխատանքի սխառմատիղացիայի յեվ խորացման անհրաժեշտության առաջ:

Ձուտ բջիջային աշխատանքներեց անցնելով խմբակային աշխատանքների, մենք ստիպված յեղանք 1924—25 տարվա ընթացքում այս ձևը յեվս համարել անբավարար յեվ անցնել քաղ-գրությունների յեվ շրջիկ դպրոցների խորացրած աշխատանքի սխառմաին: Անցյալ տարվա ընթացքում սակայն, մի քանի դավառներում շարունակում էին մնալ քաղխմբակները, վորոնք վոչ մի գեղություն չեն կարող ցանկալի հետեվանքներ տալ անցած նյութի սխառմատիղացիայի յեվ խորացման տեսակետից:

Սկսելով աշխատային-մեքային շրջան, մենք պետք է նախ յեվ առաջ կազմենք քաղաքագաստիարակական մնայուն ցանց: Անցյալ տարվա որինակով, այս տարի յեվս մեր ուղղորդության կենտրոն պիտի դառնա տարրական քաղգրագիտության վերացումը: Բան-

ՏՐԵՍՏԻ ԱՌԱՋԻՆ ՏՊԱՐԱՆ

Դրառ. 206 Բ

Պատվեր 333

Տիրաժ 300

մնալ մեր ուշադրութեան առարկա: Ըստ հնարավորին պետք է պրոֆեսիոնալ, կոոպերատիվ, քաղցուղարական, խորհրդային յեւ այլ ասպարիզներում աշխատող բնկերների դասընթացներ բանալ, ուր բացի ընդհանուր քաղաքական պատրաստականութեանից, պետք է տալ նաեւ գործնական ուսումնասիրութեան ու խորացում կոնկրետ աշխատանքների բովանդակութեան յեւ մեթոդի ասպարիզում:

Վերահիշյալ ամբողջ քաղաքատիրակազմի ցանցը թե քաղաքում յեւ թե գյուղում պետք է գտնվի գաղափարաթիւնների ղեկավարութեան ներքո:

Այս ասպարիզում մինչեւ այժմ նկատվում էր մի տեսակ անորոշ դրութեան, ղեկավարութեանը բավարար չավել սխառմատիկ յեւ խորացրված չէր, չկար կանոնավոր հաշվետվութեան յեւ անցյալի փորձի ուսումնասիրութեան:

Ազիտրաթիւնները պիտի կիրառեն բոլոր հնարավոր մեթոդները այդ ղեկավարութեանը ուժեղացնելու համար: Նախ յեւ առաջ Ազիտրաթիւն կից պետք է կազմել պատ. բնկերների պրոպագանդիստների մի խմբակ, վորի ղեկավարութեանը քաղաքատիրակազմի ցանցի նկատմամբ պետք է յենթարկել վարչ. սխառմատիկացիայի: Այս դպրոցների ղեկավարների պարբերական խորհրդակցութեանները կազմակերպչական, ծրագրային յեւ մեթոդական հարցերի շուրջը խոշոր դեր կարող էլին խաղալ ղեկավարման յեւ տեղերի փորձի ուսումնասիրութեան գործում: Հատուկ ուշադրութեան պետք է դարձնել քաղ. յեւ շրջիկ դպրոցների ղեկավարների վրա, լծելով այդ աշխատանքին գաղափարատառնաւոր բնկերներին, այլ յեւ ոգտադործելով բեկտորական կուրսերն ավարտած բնկերներին: Վոչ մի գեպքում չպետք է քաղաքացի հանձնել քաղաքականապէս վոչ բավարար պատրաստականութեան ունեցող յեւ գանաղան թեքումների յենթակա բնկերներին, այլ հետեւողական յեւ կայուն բնիւնիստներին:

Միայն այս ձևով յեւ այս մոտեցումով, քաջ գիտակցելով կուսակցութեան քաղաքատիրակազմի ամբողջ կարեւորութեանը մեր իրականութեան մեջ, հնարավոր է աշխատանքի սխառմատիկացիայի խորացրած ղեկավարութեան գաղափարին յեւ կենտրոնական կուս. կազմակերպութեանների կողմից:

ՇՐՋԻԿ ԴՊՐՈՅ

ՀՐԱՀԱՆԳ

ՔԱՂԴԱՍՏԻԱՐԱԿԶԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ ԳՅՈՒՂՈՒՄ

Ա. ՔԱՂԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ՆՊԱՏԱԿՆ ՈՒ ԶԵՎԵՐԸ ԳՅՈՒՂՈՒՄ

1. Կուս. դաստիարակչական խնդիրները գյուղում՝ մեր աշխատանքի հարվածային խնդիրն է ճանաչվում: Անցյալ 1924-25 թ. ընթացքում գյուղի նկատմամբ չի ցուցադրված այն ուշադրությունը, ինչին արժանացել էին քաղաքացիները քաղաքում: Անհրաժեշտ է այս տարի կատարել այդ բեկումը յեւ մաքսիմում ուշադրություն դարձնել գյուղի քաղաքատիարակչական աշխատանքների վրա:

2. Գյուղի կուսդաստիարակչական աշխատանքների հիմնական նպատակ պիտի համարել՝ ա) գյուղի կոմունիստների ընդհանուր քաղաքական մակարդակի բարձրացումը, բոլշևիկյան դժի յեւ կայունության մշակումն ու ամրապնդումը, բ) գյուղական ախարիկի դաստիարակումը կուսակցության յեւ Խորհրդային իշխանության առաջ ներկայումս դրված խնդիրների վրա յեւ կուսակցականների կապի ամրացումը գյուղում սաղմնավորող անկուսակցական ախարիկի հետ, գ) գյուղում աշխատող կուսակցական յեւ յերկրորդ օրով թեւական մասսայի գործնական կապի ամրացումը կուսակցության յեւ Խորհրդային իշխանության ընդհանուր խնդիրների հետ:

3. Քաղաքատիարակչական աշխատանքի հիմնական ձեւ գյուղում հանդիսանում է չրջիկ-դպրոցը, վորն ընդգրկում է գյուղի կոմունիստներին, կոմյեթիտականներին յեւ անկուսակցական ախարիկին:

4. Լրացուցիչ քաղաքատիարակչական ձեւ պետք է համարել դասընթաց-համագումարները գյուղի այն կոմունիստ յեւ կոմունիստ ընկերների համար, վորոնք հետու գտնվելով չրջիկ դպրոցից չեն կարող ոգտվել վերջինից: Նման դասընթացները կադրակերպվում են տեղերում ըստ կարիքի յեւ հնարավորության:

5. Քաղաքատիարակչական մի այլ ձեւ պիտի համարել ինքնուշարդացման յեւ առարկայական հանձնաժողովներն այն ընկերների համար, վորոնք արդեն անցած լինելով չրջիկ-դպրոցների

դասընթացքը կարելի են դրսև լրացնելու իրենց պատրաստակա-
նությունը :

6. Միանգամայն պետք է հրաժարվել չրջիկ դպրոցների ղե-
կավարման անսխառն յեղանակից : Դպրոցի ղեկավարը մոբիլի-
զացիայի յենթարկվելով պետք է դպրոցի ամբողջ գոյության ըն-
թացքում (2 ամիս) մնա գյուղում՝ թե վերպես դպրոցի ղեկավար
յեվ թե վերպես գյուղի պրոպագանդիստ :

Բ. ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՁԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

1. Գաղկոմները պետք է չտապ կերպով սահմանեն չրջիկ դըպ-
րոցների յեվ դասընթացք-համապատասխան կայուն ցանց աչի
հաշվով, վեր ընդգրկվի կուսերկերներին 50 տոկոսը, կոմյերիտ-
միության 25 տոկ. ալ յեվ տեղ արվի խորհրդային տեսակետի
վրա կանգնած անկուսակցական ակալիվ գյուղացիությանը
(գյուղխորհուրդի անդամներից, գորացրված կարմիր բանակա-
յիններից, գյուղթղթակիցներից, կին պատգամավորուհիներից
յեվ ալին) :

2. Յանցը կազմելիս անհրաժեշտ է նկատի առնել նայելով տվյալ
կազմակերպության մեջ գոյություն ունեցող պրոպագանդիստա-
կան ուժերը, նյութական հնարավորությունները, ալ յեվ գա-
վառի գյուղական կուս. կոմյերիտականների ընդհանուր քաղա-
քական պատրաստականությունը :

3. Շրջիկ դպրոցների ծախսերը հոգում են գլխավորապես
տեղերը : Ազխտ բաժինս յեվս հնարավորություն կունենա մորս
նյութական ոժանդակություն հասցնել տեղերին (գումարի չափը
լրացուցիչ կերպով կը հայտնվի) :

4. Շրջիկ դպրոցի նախահաշիվը կազմելիս պետք է նկատի
առնենալ դասատուների վարձատրությունը, գրենական պիտույք-
ների, ալ յեվ անտեսական ու կոմմունալ ծախսերը :

5. Դպրոցի անվոյությունն է 2 ամիս : Այս հաշվով հնարավոր
է ալս տարի դպրոցներ կազմակերպել 2 նվազ : Ուսումնական պլանը
ուղարկվում է առանձին : Աշխատանքի արգյունավետությունը
պահանջում է պարագմունքներն բոլոր դպրոցներում սկսել յեվ
վերջացնել միաժամանակ :

6. Շրջիկ դպրոցներ հաճախելը պարտադիր է բոլոր քաղա-
քականապես անգրագետ կուս. ընկերների համար : Պետք է աշ-
խատել ստեղծել միանման մակարդակ (տեխնիքական գրագիտու-
թյան յեվ քաղաքական պատրաստականության տեսակետից) :

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ. — Տեխնիքապես անգրագետ ընկերներին
չրջիկ դպրոցներ չպետք է ընդունել, ալ նրանց
պետք է տեղավորել լիկկայաններում :

7. Շրջիկ դպրոցի աշխատանքները պետք է սերտ կապով կապ-
ված լինեն բոլոր չրջանային յեվ գավառային կազմակերպություն-
ների հետ : Այդ կապը պետք է արտահայտվի հետևյալում՝ 1) տալ
դպրոցին համապատասխան ոժանդակիչ նյութեր, վորոնք բնորո-
շում են տվյալ վայրի եկոնոմիական յեվ գյուղի արամագրու-
թյունը, 2) դպրոցին տալ համապատասխան աշխատողներ (գյու-
ղատեսու, ուսուցիչ յեվ ալին) յեվ 3) հնարավորություն տալ դըպ-
րոցի ունեկերներին ծանոթանալու գործնական աշխատանք-
ների հետ կուսակցական, խորհրդային պրոֆեսիոնալ յեվ կոոպե-
րատիվ կազմակերպություններում :

8. Կազմակերպչականորեն դպրոցը յենթարկվում է Գաղկոմ-
յութարին, գաղավարական ղեկավարությունը պատկանում է
Գաղկոմին (չրջիկումին) :

Նկատի առնենալով աչի հանգամանքը, վոր առանց հաշվետու
յեվ տեղական վործի ուսումնասիրության անհնար է կանոնավորել
չրջիկ դպրոցների աշխատանքները յեվ ղեկավարությունը, ան-
հրաժեշտ է սահմանել կանոնավոր հաշվետուում (2 ամիսը մեկ
անգամ)՝ ղեկավարվելով ընդ սմին կցվող նո. 1, 2, 3, 4, յեվ 5 ձե-
վերով :

ՀԿԿԿ Ազխտաժվարի տեղակալ՝
ԴՋԵՈՒՆԻ

ՇՐՋԻԿ ԴՊՐՈՑՆԵՐԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՊԼԱՆԸ

Դպրոցի տեխնոլոգիաներ 2 ամիս է, որական հաշվելով 3 ժամ,
ընդամենը 144 ժամ:

Ժամերը բաժանվում են հետևյալ ձևով.

1. Քաղզրագրություն	56 ժամ
2. Հայոց լեզու	24 »
3. Թվաբանություն	20 »
4. Բնագիտություն	20 »
5. Ագրոնոմիա	24 »

Ընդամենը՝ 144 ժամ

Հատուկ պահեստի ժամեր չի նախատեսվում, քանի վոր յուրաքանչյուր առարկա ունի պահեստի ժամեր:

ԾՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԳՐԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՇՐՋԻԿ ԴՊՐՈՑՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

1. ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԱՐԳԻ ԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ (4 ժԱՄ)

1-ԻՆ ՁՐՈՒՅՑ.

ՄԵՐ ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ՏԸՆ-

ՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԱՆԿ-

ՄԱՆ ՊԱՏՃԱԹՆԵՐԸ:

Մեր գյուղական տնտեսության ցածր մակարդակը: Բնորոշ դժերն են՝ չնչափոր յեվ անշունչ ինվենտարի առկալությունը, ցանքսողաչտերի ցածր բերքը, յերաչա, ջրատակալություն, գյուղատնտեսական ցածր տեխնիկան ազգարնակչության գյուղատնտեսական անգրադիտության հետեվանքով:

Գյուղական տնտեսության անեկման պատճառները. 1. Հողի մասնավոր սեփականություն և հողի կենտրոնացում կուլակների ձեռքին նախկին կառավարությունների որոք, հարկային սխտեմ ու վաշխառուական կապիտալ. 2. Տնտեսություն վարելու անսխտեմ յեղանակ, 3. Հողացրվածություն, 4. Սակավահողություն, 5. Իմպերիալիստական պատերազմ, 6. Ազգամիջյան կռիվներ, 7. Գյուղացիության կուլտուրական ցածր մակարդակ, 8. Սորհրդային Ռուսաստանի տնտեսական բլոկադան յեվ նրա հետեվանքները Հայաստանի համար:

2-ՐԴ ՁՐՈՒՅՑ.

ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ՏՆՏԵ-

ՍՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐԵ-

ԼԱՎՄԱՆ ՀՆԱՐԱՎՈ-

ՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ:

Գյուղական տնտեսության աստիճանական բարելավումը մեղանում: Հողաշինարարական աշխատանքների վերջացելը: Մեկիորացիա: Բազմադաշտյան ցանքսաշրջանառություն: Վտուղում: Գյուղատնտեսության մեխանիզացիա: Գյուղատնտեսության կոո-

պերացում: Գյուղական տնտեսության կոլեկտիվացում:

2. ԳՅՈՒՂԱՅԻՈՒԹՅԱՆ ՎԻՃԱԿԸ ՆԱԽԿԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՈՐՈՎ—6 ժԱՄ

3-ՐԴ ՁՐՈՒՅՑ.

ՃՈՐՏԱՏԻՐՈՒ-

ԹՅՈՒՆԸ ՌՈՒ-

ՍԱՍՏԱՆՈՒՄ:

Ազատ գյուղացի, ճորտ յեվ ստրուկ: Աստիճակ ժամանակները Ռուսաստանում (1606—13 թվ.), գյուղացիության ճորտացումը: Ճորտի տնտեսական դրությունը՝ կոո յեվ բեկար (բարձչինա յեվ սրբնկ). գյուղացու իրավան կացությունը, գյուղացիության ազիտությունը (կրոնամոլություն, արբեցողություն յեվ ալլին): Կալվաճատերերը յեվ գյուղացիությունը: Գյուղացիական շարժումները, փախուստ դեպի տափաստանները, ապստամբություններ: Կազակները՝ ղեկավարներ: Մտենկա Ռադինի ապստամբությունը 1670 թ.), Բուրվիների ապստամբությունը (1707 թ.), Յեմիլյան Պուղաչովի ապստամբությունը (1773—74 թ.): Գյուղացիական շարժումների անհաջողության պատճառները:

4-ՐԴ ՁՐՈՒՅՑ.

ԳՅՈՒՂԱՅԻՈՒԹՅՈՒ-

ՆԸ ՃՈՐՏԵՐԻ ԱԶԱ-

ՏԱԳՐՈՒՄԻՑ ՀԵՏՈ:

Ճորտերի «ազատագրումը» փորպես կամպրոմիս տեխնիկական յեվ արդյունաբերական կապիտալների միջև: Ազատագրման պայմանները՝ վառ հողեր, վեկուպ հողերի կենտրոնացումը կուլակների ձեռքին. սակավահողությունը փորպես հետեվանք ճորտերի ազատագրման յեվ սրանից առաջացած գյուղացիության շահագործումը կալվաճատերերի յեվ գործարանատերերի կողմից: Կուրակ, կալվաճատեր յեվ գործարանատեր: Տնայնագործ գյուղացիության շահագործումը՝ կապիտալիզմի ուժեղացումը: Գյուղացիության անեկ

գրութիւնը: Գյուղացիութիւնը 1905 յետ 1917 թվի
փետրվարին: Հոկտեմբերյան հեղափոխութիւնը վեր-
պես գյուղացիութեան 300-ամյա պայքարի հաղթանակ:

5-րդ ՁՐՈՒՅՅ.

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍՐ ՅԵՎ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ 1917—

1920 թվ. ԸՆԹԱՅ—

ՔՈՒՄ:

Գյուղացիութեան գրութիւնն Անդրկովկասում մին-
չեւ Հոկտեմբեր: 1917 թ. հեղափոխութիւնը: Կով-
կասիայի ճակատը: Անդրկովկասի Սեյմի կազմակեր-
պումը յետ նրա դժբաղդութիւնը: Անջատումը Խոր-
հրդային Ռուսաստանից: «Անկախ» հանրապետութիւն-
ների կազմակերպումը (Հայաստան, Վրաստան, Ադըր-
բեյջան): Ազգամիջյան կռիւները: Հայաստանի տըն-
տեսական գրութիւնը (Անտանտայի «ողնութիւնը»):
Դաշնակցութեան քաղաքականութիւնը, գյուղացիու-
թեան ուժասպառութիւնը: Մայիսյան ապստամբու-
թիւնը Հայաստանում: Գյուղացիութեան դերը ապս-
տամբութեան ժամանակ: Տաճկաստանի առաջնադա-
ցումը: Դաշնակցութեան պարտութեան պատճառները:
Դիլիջանի յետ իջեւանի գյուղացիութեան շարժումները:
Հայաստանի խորհրդայնացումը: Քաղաքացիական կը-
ռիվները Հայաստանում: Խորհրդային Հայաստանի շի-
նարարական աշխատանքները գյուղատնտեսական բնա-
գալառում:

3. ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՐԱՔԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԱՐԴԻ
ԳՅՈՒՂՈՒՄ (4 ժԱՄ)

6-րդ ՁՐՈՒՅՅ.

ԳՅՈՒՂԻ ՇԵՐՏԱՎՈ-

ՐՈՒՄԸ ՅԵՎ ՏՆՏԵ-

ՍԱԿԱՆ ՓՈԽՀԱՐԱ-

ԲԵՐԵՐՈՒԹՅՈՒՆ-

ՆԵՐԸ:

Դառնակարգային շերտավորումները գյուղում, կու-
լակ, միջակ գյուղացի յետ չքավոր գյուղացի: Մեր վե-

րաբերմունքը դեպի գյուղի սոցիալական այլեւայլ եւե-
մենտները: Բատրակները կազմակերպ. կոմբեդներ:
Լենինը միջակ գյուղացիութեան մասին (ՌԿԿ 8-րդ հա-
մագումար): Նոր տնտեսական քաղաքականութիւնը
յետ գյուղում ստեղծված սոցիալական հարաբերու-
թիւնները: Մեր պայքարը կուլակների դեմ: Կոոպերա-
ցիան գյուղում: Վարկային յետ հողային քաղաքակա-
նութիւն: Փոխդրոշմներ: 14-րդ կուսկոնֆերանսը
յետ մեր քաղաքականութիւնը գյուղում:

7-րդ ՁՐՈՒՅՅ.

ԳՅՈՒՂԻ ՅԵՎ ՔԱ-

ՂԱՔԻ ԿԱՊԸ:

Տնտեսական կապը գյուղի յետ քաղաքի միջեւ:
Գյուղացին վորպես մթերքների արտադրող քաղաքա-
յին արդյունաբերութեան համար: Գյուղացին վորպես
քաղաքային արդյունաբերութեան արտադրանքի սպա-
ռողը: Պետական առեւտուր, կոոպերացիա: Մասնավոր
արդյունաբերութիւն յետ մասնավոր առեւտուր, մանր
առեւտրականները գյուղում: Գյուղական տնտեսութեան
յետ քաղաքային արդյունաբերութեան մթերքներն ու
սպրանքները գյուղում: Մկրատի հարցը:

4. ԲԱՆՎՈՐՆԵՐԻ ՅԵՎ ԳՅՈՒՂԱՅԻՆԵՐԻ ԴԱՇԻՆՔԸ ՅԵՎ ԽՈՐ-
ՀՐԴԱՅԻՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ (10 ժԱՄ)

8-րդ ՁՐՈՒՅՅ.

ԲԱՆՎՈՐ ԴԱՍԱԿԱՐ-

ԴԻ ՅԵՎ ԳՅՈՒՂԱՅԻ-

ՈՒԹՅԱՆ ԴԱՇԻՆՔԸ:

Գյուղական տնտեսութեան յետ արդյունաբերութեան
փոխադարձ կախումը իրարից: Բանվորի շահագրգռու-
վածութիւնը գյուղական տնտեսութեան բարձրացման
հարցում: Գյուղացու շահագրգռվածութիւնը արդյու-
նաբերութեան բարձրացման հարցում: Խորհրդային իշ-
խանութիւնը վորպես բանվորների յետ գյուղացիների
դաշինքն արտահայտող իշխանութիւն:

9-ՐԴ ԶՐՈՒՅՑ .

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԻՇ-

ԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱԶ-

ՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ :

Գյուղխորհուրդ , նրա կազմակերպումը , յեւ աշխատանքները : Ակաւիճ յեւ պատիւ : Ընտրական իրաւունք : Ընտրութեան տեխնիկան : Ուղքեր եւ ձայնագուրկ :

10-ՐԴ ԶՐՈՒՅՑ .

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԻՇ-

ԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱԶ-

ՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ :

(Շարունակութիւն)

Խորհուրդների շրջանային , դավառային յեւ Համայնապատանային համագումարները : Շրջագործկամ յեւ Գաղղործկամ , սրանց բաժինները : Կենսագործկամ յեւ Ժողկոմխորհ : Ժողկոմատներ յեւ նրանց Ֆունկցիաները :

11-ՐԴ ԶՐՈՒՅՑ .

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԻՇ-

ԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱԶ-

ՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ :

(Շարունակութիւն)

Անդր . ՍԽՅՀ յեւ նրա մեջ մանուկ հանրապետութիւնները , Փեղերատիւ Ժողկոմատներ : Աւտոնոմ յեւ ազգային հանրապետութիւններ : ՍԽՀՄ : Միութենական Կենսագործկամ , Ժողկոմխորհ յեւ Ժողկոմատներ :

12-ՐԴ ԶՐՈՒՅՑ .

ՍԽՀՄ , ԿԱՊԻՏԱԼԻՍ-

ՏԱԿԱՆ ՊԵՏՈՒ-

ԹՅՈՒՆՆԵՐ ՅԵՎ

ԿԱՐՄԻՐ ԲԱՆԱԿ :

Բուրժուական յերկրների քաղաքական կառուցվածքը : Լենինը բուրժուական դեմոկրատիայի յեւ պրոլետարիատի դիկտատուրայի մասին : Կարմիր բանակը վորպես բանվորների յեւ գյուղացիների շահերի պաշտպան , շրջապատող կապիտալիստական աշխարհի շահագործումների դեմ :

5. ՌԿԿ ՅԵՎ ՄԵՐ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ (8 ԺԱՄ)

13-ՐԴ ԶՐՈՒՅՑ .

ՄԵՐ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ

ՀԻՄՈՒՆՔՆԵՐԸ :

Մեր անտեսական քաղաքականութեան հիմքն է՝ բանվորների յեւ գյուղացիների դաշինքի մամրացումը սոցիալիստական անտեսութեան շինարարութեան ճանապարհին : ՍԽՀՄ անտեսութեան զարգացումը յեւ արտադրողական ուժերի բարձրացումը : Նոր անտեսական քաղաքականութիւնը՝ դեպի կոմունիզմ տանող միակ ուղին է մանր գյուղացիական անտեսութիւն ունեցող յերկրում : Նոր անտեսական քաղաքականութեան ստեղծած դժվարութիւնները գյուղում , նրանց հաղթահարելու միջոցները :

14-ՐԴ ԶՐՈՒՅՑ .

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԻՇ-

ԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀՈ-

ՂԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՆՈՒԹՅՈՒՆԸ :

Հողաբաժանումը ՍԽՀՄ-ում : Ու իրավունք ունի հողից ոգովելու : Հողի վարձակալութիւն : Հողաշինարարութիւն : Հողգործագործում : Կոլ . անտեսութիւններ յեւ կոմմունաներ , նրանց նշանակութիւնը ներկայի յեւ ապագայի համար : Խորհրդային անտեսութիւնները , նրանց դերն ու նշանակութիւնը : Անհատական անտեսութիւն : Հողային կողեկսի հիմնական կետերը :

15-ՐԴ ԶՐՈՒՅՑ .

ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ՏԸՆ-

ՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐ-

ՁՐԱՅՄԱՆ ՄԻՋՈՅ-

ՆԵՐԸ :

Խորհուրդների 3-րդ Համամիութենական համագումարի յեւ 14-րդ կուս . կոնֆերանսի վորդումներն այդ մասին : Ագրոնոմիական ոժանդակութիւն գյուղական անտեսութեանը : Ագրոպրոպագանդա : Հարկային յեւ այլ առանձնաշնորհումներ բարձր գյուղատնտեսական

կուլտուրա ունեցող չըջաններում: Գյուղական տնտեսութ-
յան մեխանիզացիա: Գյուղատնտեսութան շուկայի
զարգացումը յեւ վարդավորումը: Սպառողական, գյու-
ղատնտեսական յեւ վարկային կոոպերացիա: Գյուղա-
տնտեսական բանկերը յեւ վարկը: Ներքին փոխառու-
թյուններ: Մեր վերաբերմունքը դեպի գյուղի սոցիա-
լական խմբավորումները (14-րդ կուսկոնֆերանսի յեւ
3-րդ համագումարի վերջումները): Սակավաութ յեւ
միջակ տնտեսությունների կոոպերացումը յեւ կոլեկ-
տիվականացումը՝ վերպես գյուղական տնտեսութան
բարելավման յեւ դեպի կոմմունիզմը զարգացման ա-
մենաճիշտ ուղի: Փոխոգնության կոմիտեներ:

16-րդ ԶՐՈՒՅՑ.

ՄԵՐ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՅԵՎ

ՀԱՐԿԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱ-

ՆՈՒԹՅՈՒՆԸ:

Պետական ծախսեր (ոժանդակություն գյուղական
տնտեսությանը յեւ պետական արդյունաբերությանը,
պետության պահպանությունը, բանվորների յեւ գյու-
ղացիների լուսավորությունը, նրանց առողջապահու-
թյան պահպանումը): Ծախսերը ծածկելու միջոցները:
Ուղղակի յեւ անուղղակի հարկեր: Միասնական գյու-
ղատնտեսական հարկը գյուղում: 1924 թ. դրամական
ոեֆորման: Պետական բյուջեն: Տեղական բյուջե:
Շրջանային բյուջե:

6. Ռ. ԿՈՄ. ԿՈՒՍ. ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ (16 ժԱՄ)

17-րդ ԶՐՈՒՅՑ.

ԲՈՒՇԵՎԻԿՅԱՆ ԿՈՒ-

ՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՍԱՂՄ-

ՆԱՎՈՐՈՒՄԸ.

Բանվորական շարժումը մինչեւ կուսակցության
կազմակերպումը: Դասակարգ յեւ կուսակցություն:
ՌՍԴԲԿ-յան ծագումը: 1-ին համագումարը: Եկոնոմիզմ:
Լենինի յեւ «Իսկրայի» պայքարը եկոնոմիզմի դեմ:
Զուբատովչինա: Եկոնոմիզմի հերքումը հեղափոխական-
պայքարի գործնականով:

18-րդ ԶՐՈՒՅՑ.

2-րդ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱ-

ՐԸ ՅԵՎ ՊԱՅՔԱՐ ՀԱ-

ՆՈՒՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒ-

ԹՅԱՆ ՀԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ

ԳԾԻ:

Բանվորական շարժումները համագումարի նա-
խորդակին: Գյուղացիական խլրտումներ: 2-րդ համա-
գումարը: Կազմակերպչական տարածախնություններ
2-րդ համագումարում: Մենչևիկներ յեւ բոլշևիկ-
ներ: Հետագա տարիների ընթացքում յերեւման յե-
կած տակտիկական տարածախնությունները բոլշևիկ-
ների յեւ մենչևիկների միջեւ:

19-րդ ԶՐՈՒՅՑ.

1905 ԹՎԻ ՀԵՂԱՓՈ-

ՆՈՒԹՅՈՒՆԸ:

Միասնական տապալումը վերպես հեղափոխա-
կան պայքարի նպատակ: Պրոլետարիատի յեւ գյուղա-
ցիության շահագրգռվածությունը միասնական տա-
պալման գործում: Պրոլետարիատի յեւ գյուղացիության
պայքարն ու շարժումները: Ճապոնական պատերազմի
ազդեցությունը դասակարգային հակասությունների
սրման վրա, հունվարի 9-ը: Հոկտեմբերյան ընդհանուր
գործադուլը: Բանվորական պատգամավորների խոր-
հուրդները: Դեկտեմբերյան ապստամբությունը: Հայ-
կական կոտորածները Անդրկովկասում: Հրեական ջար-
դեր: 1905 թ. Հեղափոխության անհաջողության պատ-
ճառները:

20-րդ ԶՐՈՒՅՑ.

ԲՈՒՇԵՎԻԿՆԵՐԻ ՊԱՅ-

ՔԱՐԸ ՀԱՆՈՒՆ ԿՈՒ-

ՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՊԱՀ-

ՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՌԵՍԿ-

ՑԻԱՅԻ ՈՐԵՐԻՆ:

Բանվորական շարժման անկումը 1905 թ. հետո:
Լիկվիդատորություն: Լենինի յեւ բոլշևիկների պայ-
քար անլեզալ կուսակցության պահպանման յեւ հեղա-

փոխական շարժման խորացման համար: Բուլչեվիկները
յեվ մենչևիկները վերջնական անջատումը (Պրագայի
կոնֆերանսը):

Վերելքի շրջանը: Լենայի դեպքերը: Հեղափոխական
շարժումները համաշխարհային պատերազմի նախորդա-
կին (Պետերբուրգ, Մոսկովա, Բազու):

21-րդ ԶՐՈՒՅՑ.

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ՅԵՎ ՓԵ-
ՏՐՎԱՐՅԱՆ ՀԵՂԱՓՈ-
ԽՈՒԹՅՈՒՆԸ:

1914 թ. համաշխարհային պատերազմը: Իմպերիա-
լիստական ձգտումներ պատերազմից պետությունների
կողմից: Պատերազմի հետեվանքները: Բուլչեվիկները
յեվ մենչևիկները վերաբերմունքը դեպի պատերազմը:
Միապետության անկումը: Յերկիշխանություն փետր-
վարյան Հեղափոխությունից հետո: Բուլչեվիկյան կու-
սակցության վերաբերմունքը դեպի ժամանակավոր կա-
ռավարությունը: Փետրվարից մինչև Հոկտեմբեր:
(Հուլիսյան ուրեր, Կոբնիբովչինա, խորհուրդների բուլ-
չեվիկացումը):

22-րդ ԶՐՈՒՅՑ.

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐՅԱՆ ՀԵ-
ՂԱՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆ.
ԿՈՒՍԱԿՅՈՒԹՅՈՒՆԸ,
ԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՂԵԿԱ-
ՎԱՐ:

Հոկտեմբերյան Հեղափոխություն: Բանվոր դասա-
կարգի յեվ գյուղացիության դաշինքը, հաղթության
պատճառները: Հոկ. հեղափոխության առաջին քայլերը
(խորհրդային ապարատի կազմակերպում, հողի յեվ
բանկերի ազգայնացում, բանվորական կոնտրոլ յեվ
այլն):

Ռազմական կոմիտեի շրջան, քաղաքացիական
կռիվներ: Նոր տնտեսական քաղաքականություն: Անդր-
կովկասի յեվ մասնավորապես Հայաստանի խորհր-
դայնացումը: Անդրկովկասի յեվ Հայաստանի կոմ.
կազմակերպությունները: Կազմակերպության անցյալը:

Ղեկավար դերը Անդրկովկասի յեվ Հայաստանի խոր-
հրդայնացման մեջ: Կազմակերպությունների ներկա
կազմը, ընթացիկ ու հերթական աշխատանքը:

23-րդ ԶՐՈՒՅՑ.

ԿՈՒՍԱԿՅՈՒԹՅՈՒՆԸ

ԳՅՈՒՂՈՒՄ:

Կուսակցության 13-րդ համագումարը յեվ 14-րդ
կոնֆերանսը կուսակցության խնդիրների մասին գյու-
ղում: Գյուղը ջիջների աշխատանքների հիմնական բա-
ցերը: Գյուղը ջիջների դերը գյուղում: Ղեկավարություն
խորհրդային, կոոպերատիվ, պրոֆեսիոնալ յեվ հասա-
րակական կազմակերպությունների նկատմամբ: Գյուղ-
խորհուրդների աշխուժացումը, գյուղացիության աղ-
տիվականացումը: Կոմյերիտիության, բառարկու-
թյան գորացրված կարմիր բանակայինների, գեղջկուհի
պատգամավորուհիների, ուսուցչության, ագրոնոմի-
կի յեվ գյուղթղթակիցների դերը: Գյուղը ջիջների ու-
ժեղացումը նոր կուս. ուժերով: Ուժերի վերապատ-
րաստությունը:

24-րդ ԶՐՈՒՅՑ.

ԼԿՅԵՄ-Ի ԱՇԽԱՏԱՆՔ-
ՆԵՐԸ ԳՅՈՒՂՈՒՄ:

Լենինը յերիտասարդության մասին: Յերիտմիու-
թյան անվանումը Լենինյան: Բանվոր յերիտասարդու-
թյունը վորպես յերիտկոմիտության հիմնական կորիզ:
Միության աճումը գյուղում: Յերիտկոմիտության յեվ
կուսակցության Յերիտմիությունը յեվ պիոներները:
ԼԿՅԵՄ-ի հասարակական-քաղաքական աշխատանքը
գյուղում: Միության դերը գյուղատնտեսության
բարձրացման գործում: Գյուղատնտեսության խմբակ-
ներ, ԼԿՅԵՄ-ը յեվ Քաղյուսաշխատանքը:

7. ՅԵԿԵՂԵՅԻ, ԿՐՈՆ ՅԵՎ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ (2. ԺԱՄ)

25-րդ ԶՐՈՒՅՑ.

ՅԵԿԵՂԵՅԻ, ԿՐՈՆ ՅԵՎ
ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ:

Յեկեղեցու բաժանումը պետությունից: Յեկեղեցու
յեվ հոգեվարականության դերը ցարիզմի ժամանակ:

Յեկեղեցատեղան յեվ վանքատեղան հողեր: Հողե-
վորականության հակահեղափոխականության պատճառ-
ները: Կրոնը վորպես շահագործման զենք: Գիտությունը
վորպես տնտեսության բարձրացման միջոցը: Գիտու-
թյուն յեվ կոմունիզմ:

8. ԿՐԿՆՈՒԹՅՈՒՆ (6 ԺԱՄ)

Վերջին յերեք զրույցը նվիրել անցած նյութի
կրկնությանը:

ԱՂԲՅՈՒՐՆԵՐ ՅԵՎ ԶԵՆԱՐԿՆԵՐ ՇՐՋԻԿ ԴՊՐՈՑՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

1. Ярославский.— Учебник политграмоты Для деревни, ч. I и II.
2. [redacted]
3. Ստալին—14-րդ Կուս. կոնֆերանսի արդյունքները.
4. 14-րդ Կուս. կոնֆերանսի վորոշումները.
5. Խորհուրդների Համամիութենական 3-րդ համագումարի բա-
նաձեւերը.
6. Մոլոտով—Կուսակցության տնտեսական քաղաքականության
հերթական խնդիրները՝ գյուղի տնտեսական կարիքների
սպարիդոս.
8. Меликсет-Бекоев.—Введение в историю государственных
образований Юго-Кавказа—1924 г.
9. Закавказье.—Статистико-экономический сборник 1925 г.
10. [redacted]—Рабочее движение и с.-д. на Кавказе.
11. Махарадзе.—Диктатура меньшевистской партии 1923 года.
[redacted]
13. Ст. Шаумян.—«Статьи и речи», под редакцией Кариняна.
14. Ա. Հովհաննիսյան.—Մայիսյան ապստամբությունը («Նորք»
նո. 2)
15. «Խորհրդ. Հայաստան»-5 տարի (Ժողովածու Հայաստանի
խորհրդայնացման հինգամյակի առթիվ).
- [redacted]
17. «Ազդարար».—Հրատարակ. Կենտվիճվարի:

Ծ Ր Ա Գ Ի Ր

ԲՆԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՇՐՋԻԿ ԴՊՐՈՑՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ—ԸՆԴԱՄԵՆԸ
20-ԺԱՄ

1. Յերկրագունդ: Յերկրագնդի ձևով ժեմությունը, զի-
չեղմա յեվ ցերեկվա հաջորդականությունը. տարվա յեղանակները:
Յամաքի յեվ ջրի տարածումը յերկրագնդի վրա: Սար, ձոր, հովիտ,
կիրճ: Սառցե սարեր: (Լճեր, ճահճներ, սառյակերկրյա ջրեր, գե-
տեր: Ուղիկանոսներ յեվ ծովեր, նրանց աղբյուրությունը կլիմայի
յեվ կուտուրայի վրա: Կղզի, թերակղզի, հրվանդան: Մթնոլորտ,
անձրևով, ձյուն, յեղյամ, կարկուտ, կայծակ, վարձ: Ջրի չրջա-
նառությունը: Ջրային եներկրայի ուղտագործումը: Յերկրի կե-
ղեվը, նրա լեռնային տեսակները յեվ նրանց շերտավորումը, յան-
ջեր, քարածուխ, մետաղներ: Հող: Յեղանակ յեվ կլիմա: Յերկրի
կեղևի փոփոխությունները՝ դարերի ընթացքում: Ջրի քայքայիչ
ստեղծագործիչ գործածությունը: Ուղի աշխատանքը. հրաբուխ
յեվ յերկրաչարժ. գետնի խլիճը յեվ բարձրանալը, լեռների առա-
ջացման պրոցեսը:

2. Տիեզերք: Տիեզերքի հեռագոտման ձևերը, դիտու-
ղություն, հեռադիտակ, դիտարաններ, որակավառքի: Յերկրի
պտտվելը արեվի շուրջը: Լուսինը, նրա հեռավորությունը յեր-
կրագնդից յեվ պտույտները յերկրի շուրջը: Լուսնի խավարում-
ներ: Արեգակ, նրա մեծությունը յեվ նշանակությունը՝ կենդա-
նական յեվ բուսական աշխարհի համար: Նրա պտույտները իր ա-
ռանցքի շուրջը յեվ տարածությունը մեջ: Մոլորակներ, նրանց դու-
թյունը արեգակային սիստեմի մեջ յեվ շարժումները: Արեգակի
խավարումները: Աստղերը յեվ համաստեղությունները:

3. Բուսական յեվ կենդանական աշխարհ: Որգանական յեվ
անորգանական կյանքը: Կենդանական աշխարհ (ընդհանուր ծանու-
ցում): Բուսական աշխարհ (ընդհանուր ծանուցում): Արեգակային
ուժը յեվ բուսական աշխարհը: Բույսերի նշանակությունը: Նրանց
նշանությունը:

4. Մարդ յեվ քնություն: Մարդու կախումը բնությունից,
մարդը բնության արդյունք. մարդը բնության մասը: Մարդու
կազմվածքը, բջիջը յեվ բջիջի պրոտոպլազման, նրա կառուցվածքը
յեվ կազմը: Մարդու ծագումը մեր յերկրի վրա: Մարդու որդա-
նիզմի կազմությունը: Մարտություն, չնչառություն յեվ այլ
գործարաններ:

5. Առողջապահություն: Մարդու հիվանդությունը: Հիվանդ-
բջիջների փոփոխությունը: Մարդու գործարանների կազմալու-
ծումը: Հիվանդությունների բուժումը բնական յեվ արհեստական
միջոցներով: Բերանի, խոռոչի, ստամոքսի յեվ թոքերի առողջա-
պահություն, բնակարան, ուղ, հագուստ, մաքրություն:

Վորպես աղբյուր առաջարկվում է Հ. Հովհաննիսյանի «Մարդ
յեվ Տիեզերք» գիրքը:

Ծ Ր Ա Գ Ի Ր

ՇՐՋԻԿ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒՄ ԱՎԱՆԴԱՊՂ ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՎԻ

«ԳՐԱԳԵՏ»-ԻՅ

1. Անդրագետ (բերանացի) (19 էջ.)
2. Յերկրագործ (25)
3. Ջրի կաթիլի ճանապարհորդությունը (29)
4. Կովի կերակրելը (34)
5. Կարմիր բանակի կազմն ու խնդիրները (44)
6. Ուղիների կոոպերատիվի գործադրումը (28)

«ԱՇԽԱՏԱՆՔ» 1-ԻՆ ՏԱՐԻ

1. Հողը (6)
2. Բերքի սունը (բերանացի) (8)
3. Անասնաբուժի գրույցները (10)
4. Ճանձ (բերանացի) (14)
5. Գորտն ու կովը (բերանացի) (14)
6. Մանիչը (20)
7. Առաջ յեվ հիմա (գինվորի մասին) (30)
8. Քաղերգ «Կարմիր Հայաստան» (36)
9. Փորձանք (39)
10. Մարդու ծագումը (59)
11. Ձևերի աղ մեքենա (52)
12. Ըմբոստի մահը (65)
13. Կարլ Մարքսը (72)
14. Ինտերնացիոնալ (բերանացի) (77)

15. Լենին (88)
 16. Կոմ. Կուսակցություն (96)
 17. Սոց. Խորհ. Հանր. Միություն (99)

«ԱՇԽԱՏԱՆՔ» 2-ՐԴ ՏԱՐԻ

1. Ծանրաչափ (21)
 2. Յերկրի պատվերը (23)
 3. Աշխարհի ծագումը (27)
 4. Մեր գյուղացու հեռաձայնությունը պատճառները (30)
 5. Կալվածատերն ու ճորտատերը (47)
 6. Տնորինեք (52)
 7. Քոչը (բերանացի) (68)
 8. Լուր դալուր (75)
 9. Սևանա լիճը (81)
 10. Մի գինվորի պատմությունը (83)
 11. Մեղու պահիր (89)
 12. Շերամապահությունը յեվ նրա ողորդությունը (98)
 13. Հանքեր (115)
 14. Թոմաս Եդիսոն (140)
 15. Հեռագիր-հեռախոս-ոսղիս (146)
 16. Ինչպես են մարդիկ թռչում ողորմ (152)
 17. Հեղափոխություն (բերանացի) (166)
 18. Հոկտեմբերյան հեղափոխութ. (170)
 19. Կոսպերացիան (178)
 20. Շոգու ածղահա ուժը (128)
 21. Բուրդ մաղը յեվ նրա նշանակությունը (73)

ՀԱՅՈՑ ԼԵՁՈՒ

Հայոց լեզվի սույն ծրագիրը կազմված է այն նկատառումով, Վոր չըլիկ դպրոցի ուսանողներին տրվի բնագիտական յեվ քաղաքագիտական գիտություններին համընթաց նայել այնպիսի նյութեր հայոց լեզվի, Վոր նա հեռագայում կարողանա առանց դժվարություն կարդալ նայել լրագրներն ու բրոշյուրներ:

Սույն ծրագիրը ավելի շատ ընդգրկում է կիսադրական խրատական ուսանողներին, Վորտեղ պարբերաբար դրված է նյութ պարզից, գյուղամբողներն՝ նյութից դեպի ավելի բարդը: Իսկ այն խմբակներում, Վորտեղ սովորում են զրադեաներ կարելի յե ողորդործել բացի այս ծրագրում հիշված նյութերից նայել Քաղ-

լուսգլխավարի հրատարակած «Աշխատանք» Ա. յեվ Բ. տարի բանվորներին յեվ գյուղացիներին համար կազմված ընթերցանություն կրթերը:

Մի յերկու խոսք էլ պարապմունքի մեթոդի մասին: Անժըլտեղի յե, Վոր պետք է առավելություն տալ կոմպլեկսիվ մեթոդին, այդ գիտալորությունը էլ սույն ծրագրի նյութը կառարված է այն ընտրությունը, Վոր համապատասխանի կոմպլեկսիվ դասավանդման մեթոդին: Այդ պատճառով էլ խմբակի դասախոսները պետք է սերտ կապ ունենան իրար հետ յեվ նյութերն անցնեն այնպես, Վոր մեկի դասավանդումը լրացնի մյուսին:

Որինակ, յեթե քաղաքագիտության դասառուս անցնում է պետական կառուցվածքի մասին, հայոց լեզվի դասառուս անցնում է «Սև ՀՄիություն» հոգվածը յեվ այլն:

ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԺՐԱԳԻՐ ՇՐՋԻԿ ԴՊՐՈՑՆԵՐԻ
 ՀԱՄԱՐ (2-ժամ)

ԴՄԵՏԱՅԻՑ ԵՐՋԱՆԵՐԻ ԽԱՄԱՐ

1. ՀՈՂԻ ԿԱԶՄՈՒԹՅՈՒՆԸ ՅԵՎ ՆՐԱ ՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ (2 ժ.)

Ինչից յեվ ինչպես է առաջացել հողը: Ջրի, քամու, ողի յեվ տաքություն աղղեցությունն ու դերը, հողի առաջանալու մեջ: Հողի ֆիզիքական կազմը (կավ, ավաղ, փթահող): Վարելաչերտ յեվ ներքնաչերտ: Վարելահողի տեսակները (կավահող, ավաղահող, սեվահող, կրահող, աղահող յեվ այլն): Տաք յեվ սառն հողեր: Ջուր պահող յեվ անցկացնող հողեր: Ջրի դերը սննդանյութեր լուծելու մեջ: Ինչ սննդանյութեր կան հողի մեջ: Ինչպես է ջուրը գոյորչանում հողից, դրա պատճառները: Մագնականության ու բենքը հողի մեջ: Ջրի գոյորչանալու ու առաջն առնելու միջոցները հողի մեջ:

2. ԲՈՒՑԱՆԵՐԻ ՖԻԶԻՈԼՈԳԻԱՅԻՑ. (2 ժ.)

Արմատների կազմությունը: Մագնական արմատների դերը բույսի սննդառություն մեջ: Բույսի վերաբերմունքը խոնավությանը, ջերմությանը, լույսին յեվ ողին: Կանաչ նյութը (խլորո-

Փիլ) յեւ նրա զերը որդանական նյութեր պատրաստելու մեջ լուսի ոգնութեամբ: Ոսլա, չաքար, սպիտակուցային նյութեր:

3. ՀՈՂԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆ (8 Ժ.)

Հող վարելու կամ փորելու նշանակութիւնը: Ինչ է առաջանում հողի մեջ հերկելուց հետո: Բակտերիաները յեւ նրանց զերը հողի մեջ, հողի հատուցութիւնը: զութանի յեւ չի վարի տարբերութիւնը: Յէլը, սեւ գելը, կանուխ գելը, ուշ գելը, դարնան յեւ ամառվա գելը յեւ դրանց տարբերութիւնները բերքի նկատմամբ աշնան գել: Վարի խորութիւնը: Յաքանելը: Ծղնոտաւարը յեւ նրա նշանակութիւնը անջրդի տեղերի համար: Հերկելու գործիքները: Պտղափոխութեան (սերմնափոխութեան) ելութիւնն ու անհրաժեշտութիւնը: Ինչ ձևի պտղափոխութիւն կարելի յեւ մացնել ըստ տեղական պայմանների: Յանքը: Յանքի ժամանակը, խորութիւնը: Շաղպան յեւ չաքարան մեքենաներ: Լավ սերմացուի հատկութիւնները: սերմի մաքրութիւնը: Ծիլունակութիւնը: Ծանրութիւնը, մեծութիւնը: Վայրի բույսերի փնտսակարութիւնը բերքի նկատմամբ, քաղհանը, սերմացուի մաքրելը, զրտում ոտար սերմերից յեւ մասերից: Սերմագործ յեւ քամհար մեքենաները: Հնձելու ժամանակը: Հնձելու յեւ կայսելու մեքենաները:

4. ՀՈՂԻ ՊԱՐԱՐՏԱՅՆԵԼԸ (2 Ժ.)

Անընդհատ ցանքների ազդեցութիւնը հողի բերրիութեան վրա: Պարարտացնելու նպատակը: Պարարտանյութերի տեսակները: Գոմաղը, մոխիր, խառնաղը յեւ ալն: Գոմաղը պահելու, դաշտում չաղ տալու յեւ հողի հետ խառնելու ձևին ու ժամանակը: Կանաչ պարարտացումը, սրա ելութիւնը: Ինչ բույսեր են հարմար կանաչ պարարտացման համար: Յերը յեւ ինչ պայմաններում պետք է դիմել կանաչ պարարտացման յեւ ինչպէս պետք է ոգտվել նրանից: Հանքային պարարտանյութեր:

5. ԲԱՄԲԱԿԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆ (5 Ժ.)

Բամբակենու տեսակները: Բամբակենու արմատները: Բամբակի վերաբերմունքը խոնավութեանը, ջերմութեանը, լուսին յեւ հողի հատկութեանը: Հողի մշակութիւնը բամբակի համար: Հողի նախապատրաստութիւնը ցանքի համար, լավ սերմացուի հատկութիւնը: սերմի ծիլունակութիւնը յեւ ծիլունակութեան վո-

րոշումը: Սերմացուի քանակը չաղացանի յեւ չաքացանի զեպում: Յանքը չաքացան մեքենայով յեւ ձեռքով: Բամբակի սերմի ընտրութիւնը: Բամբակի քաղհանը, նոսրացնելը, ջրելը յեւ պարարտացնելը: Բամբակի տեղը ցանքաշրջանառութեան մեջ: Բամբակի փնտսները յեւ սրանց զեւ կոմելու միջոցները, բերքի ժողովելը յեւ խնամքը:

6. ԱՅԳԵԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆ ՅԵՎ ՊՏՂԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆ (5 Ժ.)

Վաղի բաղմացնելու յեղանակները: Հողի մշակութիւնը: Վաղի հետելը, դարնան յեւ ամառվա կանաչ մասերի խնամքը: Հիւսնագութիւնները յեւ նրանց զեւ կոմելու միջոցները: Պտղատու ծառերի խնամքը դարնանը, ամբանը, աշնանը յեւ ձմեռանը: Պտղատու ծառերի հիւսնագութիւններն ու փնտսատուները յեւ նրանց զեւ կոմելու միջոցները:

ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՏՈՐԱԿԱՆ ԺՐԱԳԻՐ ՇՐՋԻԿ ԴԸՊՐՈՅՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ (24 Ժամ)

Լեռնային շրջանների համար

1. ՀՈՂԻ ԿԱԶՄՈՒԹՅՈՒՆԸ ՅԵՎ ՆԲԱ ՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ (2 Ժ.)

Ինչից յեւ ինչպէս է առաջացել հողը: Զրի, քամու, ողի յեւ տաքութեան ազդեցութիւնն ու դերը հող գոյացնելու մեջ: Հողի Փիլիքական կազմը (կալ, ալալ, փիլահալ): Վարելաչեւ յեւ ներքնաչեւ: Վարելահողի տեսակները (կալահող, ալալահող, սեւահող, ալահող յեւ ալն): Տաք յեւ սառ հողեր: Զուր պահող յեւ անցկացնող հողեր: Զրի դերը աննշանայութիւն լուծելու մեջ: Ինչ աննշանայութիւն կան հողի մեջ: Ինչպէս է ջուրը գոյորչիանում հողից, դրա պատճառները: մաղանկանութեան սրենքը հողի մեջ: Զրի գոյորչիանալու առաջն առնելու միջոցները հողի մեջ:

2. ԲՈՒՅՍՆԵՐԻ ՖԻԶԻՈԼՈԳԻԱՅԻՑ (2 Ժ.)

Արմատների կազմութիւնը: Մաղակաւ արմատների զերը բույսի աննշանութեան մեջ: Բույսի վերաբերմունքը խոնավութեանը, ջերմութեանը, լուսին յեւ ողին: Կանաչ նյութը (խորտաՓիլ) յեւ նրա զերն որդանական նյութեր պատրաստելու մեջ: Լուսի ոգնութեամբ: Ոսլա, չաքար, սպիտակուցային նյութեր:

3. ՀՈՂԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆ (5 ժ.)

Հողը վարելու կամ փորելու նշանակությունը: Ինչ է առաջանում հողի մեջ հերկելուց հետո: Բակտերիաները յեվ նրանց զերը հողի մեջ: Հողի հասունությունը, գութանի յեվ չթի վարի տարբերությունը: Յելը, սել ցելը, կանուխ ցելը, ուշ ցելը, գարնան յեվ ամառվա ցելը յեվ դրանց տարբերությունները բերքի նկատմամբ: Աշնան ցել: Վարի խորությունը: Ցաքանելը: Ծղոտավարը յեվ նրա նշանակությունն անջրդի տեղերի համար. հերկելու գործիքները: Պտղափոխության յեվ սերմնափոխության եյությունն ու անհրաժեշտությունը: Ինչ ձեվի պտղափոխություն կարելի յե մտցնել ըստ տեղական պայմանների: Ցանքը: Ցանքի ժամանակը, խորությունը: Շաղաքան յեվ շարքացան մեքենաները: Լավ սերմացուի հատկությունները, սերմի մաքրությունը, ծիլունակությունը, ծանրությունը, մեծությունը: Վայրի բույսերի վընասակարությունը. քաղհանը, սերմացուն մաքրելն ու զտումը ոտար սերմերից յեվ մասերից: Սերմազտիչ յեվ քամհար մեքենաները. հնձելու ժամանակը, հնձելու յեվ կալսելու մեքենաները:

4. ՀՈՂԻ ՊԱՐԱՐՏԱՑՆԵԼԸ (2 ժ.)

Անընդհատ ցանքների ազդեցությունը հողի բերելության վրա: Պարարտացնելու նպատակը: Պարարտանյութերի տեսակները: Գոմաղը, մոխիր, խառնաղբը յեվ ալյն: Գոմաղը պահելու, դաշտում չաղ տալու յեվ հողի հետ խառնելու ձեվն ու ժամանակը: Կանաչ պարարտացումը, սրա եյությունը: Ինչ բույսեր են հարմար կանաչ պարարտացման համար: Յերը, ինչ պայմաններում պետք է դիմել կանաչ պարարտացմանը յեվ ինչպես պետք է ոգտվել նրանից: Հանքային պարարտանյութեր:

5. ՊՏՂԱԲՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ (2 ժ.)

Պտղատու ծառերի խնամքը գարնանը, ամառը, աշնանը, յեվ ձմեռը: Պտղատու ծառերի հիվանդություններն ու վնասատուները յեվ նրանց զեմ կուվելու միջոցները:

6. ԽՈՏԱԲՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆԸ ՅԵՎ ԱՐՄԱՏԱՊՏՈՒՂՆԵՐԻ ՄՇԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ (2 ժ.)

Կերի առատության նշանակությունը անասնապահության համար. բնական խոտհարքների անբերրիությունը յեվ նրա պատճառ-

ները, խոտ ցանելու նպատակը, ինչ տեսակ խոտեր յեվ ինչպես պետք է ցանել: Արմատապտուղները խորել կեր: Արմատապտուղների ցանքը, հողի մշակությունը, խնամքը, խոտերի յեվ արմատապտուղների տեսակները: Արտաների յեվ խոտհարքների խնամքը: Ցաքանելն ու պարարտացնելը:

7. ԱՆՍԱՍՆԱՊԱՀՈՒԹՅՈՒՆ (6 ժ.)

Կենդանիների մարսողության յեվ շնչառության ուղղանները, ինչպես է կատարվում շնչառությունը յեվ մարսողությունը. կերի տեսակները, նրանց հատկությունները յեվ անդատվության արժանիքները: Կերակրելը՝ համաձայն կենդանու քաշի յեվ կաթի քանակի: Կերի միավորները, դանիական միավորները, կերարածին կազմելու ձեվը դանիական միավորների միջոցով: Կերակրելու կարգը, ջուրը, աղը, գոմը, ինչ պայմաններին պետք է բավարարի տավարի, վոշխարի, խոզի դոմերը: Գոմի լույսը, պատուհանների ձեվը յեվ քանակը: Ողափոխության խողովակները: Ինչ նյութից յեվ ինչ ձեվով պետք է շինել հատակը, ախոզը (մտուրը) կանգնելու տեղը յեվ ալյն: Կաշվի խնամքը, կթելու ձեվերը, կաթնատուլության նշանները: Ցուլով դալու նշանները: Ցուլով դալու ժամանակը, ծանրած կովի խնամքը, նորածին հորթի խնամքը: Հորթերի խնամքը յեվ կերակրելը մինչև մի տարի ժամանակը:

Ինչ խնամք է պահանջում ցուլը, նրա կերակրելը յեվ դործածության ձեվը: Կենդանիների ցեղերը լավացնելու ձեվերը: Կոնտրոլ միություններ, անասնաբուժարաններ:

Ձիու կերակրելն ու խնամքը: Վոշխարի յեվ ալծի կերակրելն ու խնամքը, խոզի կերակրելն ու խնամքը:

8. ԿԱԹՆԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ (3 ժ.)

Կաթի բաղադրությունը, արաժանը, սերգատ մեքենան յեվ նրա դործածությունը: Մաքրության նշանակությունը կաթնատուների մեջ. կարագ պատրաստելու ձեվերը: Լավորակ պանիր պատրաստելու ձեվը տնային միջոցներով:

Ա. ՀՈՂԻ ԿԱԶՄՈՒԹՅՈՒՆԸ ՅԵՎ ՆՐԱ ՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ (2 ժ.)

1. Կոստիչեվ. — Ինչ կա հողի մեջ յեվ ինչպիսի հողեր են լինում.

Բ) ԲՈՒՅՍՆԵՐԻ ՖԻԶԻԿԱԼՈՒԹՅԱՆ, ՀՈՂԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆ, ՀՈՂԻ ՊԱՐԱՐՏԱՅՈՒՄ

1. Սովորման. — Ինչպես պետք է կովել չորության դեմ անջրգի հողերում.
2. Գլուխով. — Ինչ է կանաչ պարարտացումը յեվ ինչ ոգուտ է տալիս նա.
3. Թուփանյան. — Շարքացանը յեվ նրա նշանակությունը:

Գ) ԽՈՍՏԱԲՈՒԾՈՒԹՅԱՆ ՅԵՎ ԱՐՄԱՏԱՊՏՈՒՂՆԵՐԻ ՄՇԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1. Ռիժով. — Արմատապտուղների մշակությունը անասունների համար.
2. Հ. Փիրումյան. — Խոտաբույսերը յեվ նրանց մշակությունը յեղանակները.

Դ) ԱՆԱՄՆԱՊԱՀՈՒՅՈՒՆ ՅԵՎ ԿԱԹՆԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ

1. Յուրմալիստ. — Կաթնատու կովերի կերակրելն ու խնամքը.
2. » » » » Հորթերի կերակրելն ու խնամքը.
3. Գուրլին. — Ծանրած կովի խնամքը.
4. Խ. Յերիցյան. — Կաթնատնտեսության համառոտ ձեռնարկ (մամուլի տակ է).

ՅԵ) ԱՅԳԵԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆ

1. Խ. Տեր-Ներսեսյան. — Ինչպես պետք է մշակել խաղողի այգիները.
2. » » » » Խնձորենու ֆլատատուները.

Զ) ԲԱՄԲԱԿԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆ

1. Մ. Թումանյան. — Բամբակի մշակությունը.
2. Գ. Գրաբյան. — Բամբակի չոռ հիվանդությունը:

ԹՎԱԲԱՆՈՒԹՅԱՆ ԾՐԱԳԻՐ ՇՐՋԻՎ ԳՊՐՈՑՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ (20 ԺԱՄՎԱ ՍԱՀՄԱՆՆԵՐՈՒՄ)

1. Մեծություն, ամեն մի մեծության թվերի գրությունն ու ընթերցումը:
2. Միանիշ, յերկանիշ, յեվ բազմանիշ թվերի գումարման գործողությունը գրավոր յեվ բանավոր 1000-ի շրջանում $+$, $-$, $\times$;

3. Հանման գործողությունը 1000-ի շրջանում (գրավոր յեվ բանավոր):

4. Գումարման յեվ հանման գործողությունները:
5. Բազմապատկման գործողությունը (բազմապատկման բոլոր գրավածները): Բազմապատկման աղյուսակը:
6. Բաժանման գործողությունը:
7. Չորս գործողությունների ստուգում:
8. Անվանական յեվ վերացական թվերը, տեղական յեվ մեաքիական չափերը, տեղական յեվ մեաքիական չափերի համեմատումը:
9. Գաղափար կոտորակների մասին:
10. Ինչ է տոկոսը:

Թվաբանության դասավանդումը պետք է կապել բնագիտության յեվ աշխարհագրության դասավանդման հետ, վերպես նյութ պետք է վերցնել դյուղի յեվ շրջանի դյուղատնտեսական արդյունաբերությունը: Վո՞րն է դյուղի հողի տարածությունը. վարելահող, արոտատեղ, այգի յեվ այլն: Բերքի չափը. կենդանիների (կով, վոջխար, յեղ, ձի յեվ այլն) քանակը: Բնակչության քանակն ըստ սեռի յեվ հասակի, նորածինների յեվ մեռածների թիվը: Անձրեվայնի որերի թիվը, տաք յեվ ցուրտ որերի թիվը, ոգի ջերմությունը, դյուղատնտեսական աշխատանքի վրա ուժի սպառումը յեվ այլ կարեւոր թվեր կարելի յե վերցնել դյուղի յեվ շրջանի Գործկոմից: Վորպես ձեռնարկ կարելի յե ոգովել Ланков. — Арифметический задачник դասագրքով:

ՄԻ ՔԱՆԻ ԽՈՍԳ ՇՐՋԻՎ ԳՊՐՈՑՆԵՐԻ ՊԱՐԱՊՄՈՒՆԻԻ ՄԵԹՈԴԻ ՄԱՍԻՆ

Մինչեւ այժմ շրջիկ-գյուրոցները չեն ունեցել դասավանդման միանման մեթոդ: Մի չարք գյուրոցներում կերտովել է դրույցի յեղանակը, մյուսներում դասախոսությունների կամ ունիքերաների ձեւը յեվ այլն: Անհրաժեշտ է բոլոր շրջիկ գյուրոցներում կերտել միանման մեթոդ:

Այդ մեթոդը պետք է լինի ճիշտ կառուցված դրույցի մեթոդը: Այս մեթոդը կիրառելիս պետք է նախ յեվ առաջ հաշվի առնել ունեղիւրների կազմը յեվ ըստ այնմ ել նախապատրաստել դրույցի նյութը յեվ հարցացուցակը, պետք է ըստ ամենայնի ոգտադործել ունեղիւրների անցյալ փորձը գործնական աշխատանքի ասպարեզում: Զրույցը պիտի տանել կենդանի ձեւով յեվ ամեն կերպ աշ-

ՀԱՐՏԱՏԻՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆՈՒՄ

Ազատ գյուղացի, ճորտ յեվ տարուկ: Խառնակ ժամանակները Ռուսաստանում (1606-1613 թ.), գյուղացիության ճորտացումը: Ճորտի տնտեսական դրությունը. կոռ յեվ բեկար (բարչինա յեվ սբրոկ): Գյուղացու իրավական կացությունը, գյուղացիության տգիտությունը (կրոնամոլություն, արբեցողություն յեվ ալն): Կալվածատերերը յեվ գյուղացիությունը: Գյուղացիական շարժումները: Փախուստ դեպի տափաստանները, ապստամբությունները: Կազակները՝ զեկավարներ: Ստենկա Ռազենի ապստամբությունը (1670 թ.), Բուլավինի ապստամբությունը (1707 թ.) յեվ Յեմելյան Պուգաչովի ապստամբությունը (1773-74 թ.թ.) գյուղացիական շարժումների անհաջողության պատճառները:

ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՈՒ

Անցնել «Աշխատանք» բ. տարի գրքից «Կալվածատերերն ու ճորտը» (47 յերես) «Հեղափոխություն» (166 յերես), «Գրագետ»-ից «Անգրագետ» (բերանացի) «Աշխատանք» Ա. տարի գրքից «Բժրոտի մահը», «Մանիչը»:

ԹՎԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Գումարման յեվ հանման գործողություններ, թվերը վերցնել ճորտատիրության շրջանին վերաբերող նյութերից, ինչպես գյուղացիական ապստամբություններից, ճորտի տնտեսական վիճակից, կալվածատերերի յեվ վանքերի հարստություններից յեվ ալն:

Պարապմունքի մի ուրիշ որ շրջիկ զպրոցում:

Տեվողությունը 3 ժամ, վորոնցից 1-ը քաղզրա-գիտություն, 1-ը բնագիտություն յեվ 1-ը ագրոնոմիա:

ՔԱՂԳՐԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

(2-րդ դրույց)

Գյուղական տնտեսության աստիճանական բարելավումը մեղանում: Հողաչինարարական աշխատանքների վերջացնելը: Մեկնորացիա: Բազմադաշտյան ցանքսաշրջանառություն: Վոռոգում: Գյուղատնտեսության մեխանիզացիա: Գյուղատնտեսության կոոպերացումը, գյուղական տնտեսության կոլլեկտիվացումը:

ԲՆԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

Յերկրի կեղևը: Յերկրի կեղևի լեռնային տեսակներ յեվ նրանց շերտավորումը, լանջեր, քարածուխ: Հող: Յեղանակ յեվ կլիմա. կլիմաներ յեվ կյանք: Յերկրի փոփոխությունը դարերի ընթացքում: Ջրի քայքայիչ յեվ ստեղծագործիչ գործածությունը: Ողի աշխատանքը, հրաբուխ յեվ յերկրաշարժ, գետնի իջնելը յեվ բարձրանալը, լեռների առաջացման պրոցեսը:

ԱԳՐՈՆՈՄԻԱ

ՀՈՂԻ ԿԱԶՄՈՒԹՅՈՒՆԸ ՅԵՎ ՆՐԱ ՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Ինչից յեվ ինչպես է գոյացել հողը: Ջրի, քամու, ողի, տաքության աղղեցությունը յեվ գերը, հողի ֆիզիքական կազմը: վարելաշերտ յեվ ներքնաշերտ հողեր: Վարելահողի տեսակները: Տաք յեվ սառն հողեր: Ջուր պահող յեվ անցկացնող հողեր: Ջրի գերը սննդանյութեր լուծելու մեջ: Ինչ սննդանյութեր կան հողի մեջ: Ինչպես է ջուրը գոլորշիանում հողից յեվ դրա պատճառները: Մաղականության ուրենքը հողի մեջ: Ջրի գոլորշիանալու առաջն ստնելու միջոցները հողի մեջ:

Դ. ԴՋՆՈՒՆԻ

ՔԱՂԴՊՐՈՑ

ՔԱՂԴԱՍՏԻԱՐԱԿԶԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ ՔԱՂԱՔՈՒՄ

ՀՐԱՀԱՆԳ

Ա. ՔԱՂԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ՆՊԱՏԱԿՆ ՈՒ ԶԵՎԵՐԸ ՔԱՂԱՔՈՒՄ

1. Քաղաքատիրակալութիւնը քաղաքում 3 հիմնական նպատակ ունի: Առաջինը՝ կուս. ընկերոջ ընդհանուր պատրաստակամութեան, նրա վերակի յիմ գործնական աշխատանքի համալսութեան բարձրացումը: Այս նպատակն իրագործվում է՝

ա) նորմալ քաղաքացիներին, բ) նախապատրաստական քաղաքացիներին, գ) կուս. խորհրդային դպրոցներին, դ) լենինիզմի ուսումնասիրութեան խմբակներին յիմ յիմ մարքսիստական խմբակներին ցանցի միջոցով: Յերկրորդ նպատակն է՝ կուս. ընկերոջ մասնագիտական պատրաստակամութիւնը, վեր իրագործվում է մի շարք խմբակներին յիմ դասընթացների միջոցով (պրոֆեսիոնալ, կոոպերատիվ յիմ ալլան): Յերրորդ նպատակն է՝ Պրոպ. յիմ Քաղլուս. աշխատանքի ուժեղացումը, վերի համար այդ ասպարիզում աշխատող ընկերներին նորանոր կադրեր են պատրաստում, ակումբային աշխատողներ, դասընթացները յիմ մեր 1-ին յիմ 2-րդ աստիճաններին կուս. խորհրդային դպրոցները:

2. Քաղաքի քաղաքատիրակալութեան նպատակների մեջ հիմնական տեղ պետք է տալ սկզբնական քաղաքատիրակալական ցանցին՝ քաղաքացիներին: Անհրաժեշտ է նախ յիմ առաջ մշակել քաղաքացիներին կայուն ցանց՝ ղեկավարվելով տվյալ վայրի պահանջներով յիմ նյութական ու լեկտորական ուժերին ներկայութեամբ: Առաջին հերթին պետք է ընդունել քաղաքականապես անդրադետ բոլոր կուսակցական ընկերներին (պարտադիր կարգով) յիմ Յերիտկումմիութեան ակտիվին: Բացի այդ, պետք է տեղ տալ նախ յիմ անկուսակցական բանվորներին յիմ բանվորուհիներին՝ ղեկավարվելով յիմ ուժերին յիմ միջոցների հնարավորութեան սահմաններով:

3. Խոշոր նշանակութիւն տալով քաղաքացիներին ունկնդիրներին պատրաստակամութեան միանման մակարդակին, պետք է նախքան դպրոցների կազմակերպումը անցկացնել ստուգում ավելի քիչ պատրաստված յիմ կիսապարագետ ընկերներին տեղավորելու նախապատրաստական քաղաքականութեամբ, իսկ անդրադետներին՝ լիակատարութեամբ:

4. Քաղաքացիները գտնվում են ազդեցությունների ղեկավարության ներքո, կազմակերպչորեն յենթարկվում են Գաղափարապետների: Անհրաժեշտ է քաղաքացի աշխատանքները սերտ կերպով կապել բջիջների աշխատանքների հետ: Գաղափարապետին կից պետք է կազմակերպել սրբոգոյանդիստների հատուկ խորհրդակցություններ, ուր ղեկավարությունը պետք է տալ ընդհատակյա աշխատանքի ստաժ ունեցող հին բոլշևիկ ընկերներին: Ընդհանրապես պետք է քաղաքացիները հանձնել վերահիշյալ ընկերների ղեկավարությանը:

5. Նպաստակահարմար է քաղաքացիների ունկնդիրներին կապել գործնական աշխատանքների հետ (հիմնարկներում, գործարաններում յեվ այլն):

6. Քաղաքացիներից հետո գալիս են լենինիզմի ուսումնասիրություն խմբակները, վորոնք բաժանվում են 2 աստիճանի: 1-ին աստիճանի խմբակներում պետք է անցնել կուսակցության պատմությունը. շաղկապված լենինիզմի ուսումնասիրության հետ, իսկ 2-րդ աստիճանի խմբակներում՝ լենինիզմի ուսումնասիրությունը ըստ լենինի գրվածքների (սեմինարական, թեմատիկական յեղանակով):

7. Գալով մարքսիստական խմբակներին, այդպիսինները հարկավոր կը լինի կազմակերպել Յերևանում, գուցե յեվ Լենինականում, ուր մարքսիզմի թեորիայի ուսումնասիրությունը պետք է առաջ տանել ռեֆերատային սխտեմով:

8. Լենինիզմի ուսումնասիրության 1-ին աստիճանի խմբակներում սովորելն պետք է համարել պարտադիր, իսկ 2-րդ աստիճանի յեվ մարքսիստական խմբակներում՝ կամավոր:

9. Հատուկ ուշադրություն պետք է դարձնել հաշվետվության վրա՝ ղեկավարվելով ազդեցությունների կողմից մշակված հատուկ հրահանգներով:

10. Քաղաքացի տեվողությունը պետք է սահմանել 16 շաբաթ, շաբաթական 3 որվա, յեվ որական 2 ժամվա պարապմունքով:

ՀԿԿԿ ԱԳԻՏ-ՔԱԺՆԻ ՎԱՐԻՁԻ ՏԵՂԱԿԱԼ (ԴՁՆՈՒՆԻ)

ՔԱՂԴՊՐՈՑՆԵՐԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՊԼԱՆԸ

Դպրոցի տեվողություն 16 շաբաթ, շաբաթական 3 որվա և որական 2 ժամվա պարապմունքով — ընդամենը 96 ժամ, վորից 14 ժամը պահեստի յեվ կրկնության ժամեր են:

Ժամերը բաշխել հետեվյալ ձևով՝

1. Խորհրդային տնտեսություն 16 ժամ.

2. Սահմանադրություն 6 »

3. Ռկի Պատմություն 26 »

4. Պրոլետարիատի քաղաքականությունը իշխանությունը գրավումից հետո 16 »

5. III-րդ Ինտերնացիոնալի պատմությունը 18 »

6. Պահեստի ժամեր 14 »

Ընդամենը՝ 96 ժամ

Բ. ՍԽԷՄՍ ՍՈՇՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ (6 Ժ.)

1. Խորհրդային իշխանությունն իրենից գյուղացիության հետ զաջնակցած պրոլետարիատի քաղաքական զիկտատուրա: Բուրժուական դեմոկրատիա չէի պրոլետարիատի զիկտատուրան: Փաշեկոյն իրենից բանվոր գաղակարգի դեմ մղող պայքարին գործիք: Խորհրդային իշխանության կառուցվածքը: Ընտրական իրավունք: Բանվորն ու գյուղացին ընտրական գործում չէի Խորհրդային իշխանության ազդարարի մեջ:

2. Գյուղը չէի ձեռնարկությունն իրենից հիմնական ընտրական բջիջ: Քաղ. չէի գյուղի սրճուրդներ: Շրջանային, գավառային չէի հանրապետական համագումարներ: Գավառներում չէի կենտգործկոմ: Ինքնավար չէի զաջնակից հանրապետությունների համագումարներ: Ժողովուրդ: ՍԽԷՄ խորհուրդների համագումարը չէի կենտգործկոմն իրենից ՍԽԷՄ-ում ապրող լրուր աղ-գություններն բանվորների չէի գյուղացիների զաջնակցություն՝ պրոլետարիատի զաջնակցության հեղեմնիայի տակ: Կարմիր բանակն իրենից ՍԽԷՄ բանվորների չէի գյուղացիների պաշտպան: Կարմիր բանակի գաղակարգային բնույթը:

3. Բանվորների, գյուղացիների չէի աշխատավորուհիների մասնակցությունը պետական կառավարության մեջ: Գյուղի չէի քաղաքի հիմնարկությունների աշխուժացումը մեր հերթական ինչիլին է: Կոմ. կուսակցությունը տմրող աշխատավորության գեկավարն է: Կուսակցության չէի պետական օրգաններն փոխաբարերությունը: Պրոլետարիատի զիկտատուրան չէի կուսակցությունը: Արհմիությունների գերը պետական կառավարչական սխաեմի մեջ: Խորհրդային իշխանության չէի կուսակցության գերը գյուղատնտեսության արդյունագործությունը գարդացիլու չէի ՍԽԷՄ միջոցային գրությունը տմրապնդելու գործում:

Գ. ԿՈՒՍԱԿՅՈՒԹՅԱՆ ՊՍՏՄՈՒԹՅՈՒՆԸ (26 Ժ.)

1. Ճորտատիրություն: Ճորտատիրությունն իրենից խոչնդոտ Բուսատանի գյուղատնտեսության, արդյունագործության չէի տեկավորի գարդացման: Ճորտատիրության անկումը չէի գյուղացու, կալվածատիրոջ, բանվորի ու կալիտայիտի ստացած ոգուտները անկման չորհիվ: Կալիտայիգմի գարդացումը Ճորտատիրական կարգերի անկումից հետո: Արտատահմանյան կալիտայի գերը Բուսատանի կալիտայիգմի գարդացման գործում:

2. Գյուղացիության ճերտավորումը չէի նրա պրոլետարիատ-

նացումը: Բուրժուական չէի բանվոր գաղակարգերի ձեկավորումը: Սակավահող չէի ինվենտար չունեցող գյուղացին իրենից կալիտայիգմի պահեստի բանակ: Արդյունագործական բանվորի կապը գյուղի հետ: Կալիտայիգմի գարդացման բնթացքում հեղափոխականանում են բանվորները, գյուղացիները չէի մանր-բուրժուական ինտիլեգենցիան:

3. Բուրժուազիայի չէի կալվածատերերի փոխաբարերությունները 70—80-ական թվականներում: Անող բուրժուազիաքաղաքական կապը կալվածատերերի հետ: Ցարական կառավարությունն իրենից արտահայտություն ալղ կապի: Բանվորների չէի գյուղացիների հեղափոխական շարժումները 70—80-ական թվականներին: Նարոդնիկականություն: Հարավային չէի Հյուսիսային բանվորական խմբակներ: «Աշխատանքի Ազատության» խմբակ: Սոցիալ-դեմոկրատիայի պրոպագանդան չէի Արեվմուտքի գաղակարգային պայքարի փորձն ալղ գործում:

4. 80 չէի 90-ական թվականների բանվորական շարժումները: 90-ական թվ. գործադուլները: Լեզալ մարքսիզմ: Լենինի պայքարը նարոդնիկների չէի լեզալ մարքսիզմի դեմ: Լենինի հեղափոխական գործունեությունը ալղ շրջանում չէի բանվոր գաղակարգի ազատության համար պայքարող միությունները: ՌՄԴԲԿ տալին համագումարը:

5. Բանվորական շարժման ողպարությունիտական չէի հեղափոխական թեկերը: 90-ական թվ. արդյունագործության վերելքն իրենից հեղեմնիք ողպարությունիգմի առաջացման: Եկոնոմիզմ: 20րդ դարի սկզբի արդյունագործության ճղնաթամը չէի եկոնոմիտների խորտակումը: Լենինը չէի «Իսկրա»ն եկոնոմիտների դեմ: ՌՄԴԲԿ կուսակցության 2-րդ համագումարը: Տարածություններ:

6. 900-ական թվ. բանվորական չելույթները չէի գյուղացիական շարժումները: Ալղ չելույթների տնտեսական կապը: Ռուսյալոնական պատերազմը: Բուրժուազիայի բանած զիլքն ալղ շարժումների նկատմամբ: ՌՄԴԲԿ կուսակցության 3-րդ համագումարը: Լենինը չէի նրա առաջադրած յոդունքներ՝ պրոլետարիատի հեղեմնիա, բանվորա-գյուղացիական հեղափոխական դեմոկրատական զիկտատուրա չէի զինված ազատամբություն: Մենչևիկների յոդունքները:

7. Գործադուլային շարժումներ: Զուրատովչիխա: Հունվարի 9-ը: Ընդհանուր գործադուլ: Բանվորական խորհուրդներ: Բանակի գերքը: Գյուղացիական շարժումների թուլը կապը բանվոր գաղա-

կարգի շարժման հետ: Բուրժուազիան յեվ հակահեղափոխությունը: Հեղափոխության պարտությունը: Նահանջ: Կուս. 4-րդ յեվ 5-րդ համագումարները յեվ բուլժեփիկների ու մենչեփիկների տարածախնությունները:

8. 1907-1911 թ.թ. սեակցիան: Մենչեփիկներն իրենց լիկվիդատորներ: Բուլժեփիկներն զաղտնի յեվ հայտնի աշխատանքների ոգտագործման մասին: Վերելքի նշաններ: 1912 թիվը, բուլժեփիկների հունվարյան կոնֆերանսը յեվ մենչեփիկներից վերջնականապես կազմակերպչորեն կտրվելը: Լեննայի գնդակահարությունը յեվ նըշանակությունը: «Զվյոզտա»-ն յեվ «Պրավդա»-ն: Նոր գործադուլներ յեվ պայքարի վերսկսումը:

9. Համաշխարհային տնտեսությունը մինչև պատերազմը: Կապիտալիստական յերկրների տնտեսության վերելքը: Տնտեսական պայքար կապիտալիստական յերկրների միջև յեվ չուկաների զրափման հարցը: Արդյունադործության յեվ գյուղատնտեսության դրությունը Ռուսաստանում: Նրա բռնած դիրքը պատերազմի ժամանակ: Անգլիայի, Ամերիկայի յեվ Գերմանիայի պայքարը տնտեսական գերիշխանության համար: Իմպերիալիզմ: Զինում: Համաշխարհային պատերազմն իբրեւ կապիտալիստական յերկրների տնտեսական մրցման յեվ ծայրաստիճան դարդացման հետեւանք:

10. Պատերազմը յեվ բանվոր դասակարգը կապիտալիստական յերկրներում: Պատերազմը յեվ 2-րդ ինտերնացիոնալի սոցիալիստական կուսակցությունները, գրանց քայքայումը, հեղափոխական փոքրամասնությունը յեվ պատերազմը: Լենինը յեվ նրա լոզունգը՝ իմպերիալիստական պատերազմը քաղաքացիական կռիվների վերածելու: «Պարտվողականներ»: Յեմերվայի կոնֆերանսը յեվ նրա ձախ թեվը: Բուլժեփիկների ուղղական մանիֆեստը 1915 թվին ապագա պատերազմի առթիվ: Պատերազմ՝ պատերազմին:

11. Պատերազմը, արդյունագործության յեվ գյուղատնտեսության տատիճանական քայքայումը: Բանվոր դասակարգի ու գյուղացիության վիճակը: Բուրժուազիայի գեղահոսությունը միապետությունից յեվ նրա ձգտումը ոգտագործելու բանվորների յեվ գյուղացիների շարժումները: Ժամանակավոր կառավարությունը: Լենինի գործունեությունը, նրա լոզունգները: Հուլիսյան որերը յեվ հակահեղափոխության առաջացումը: Բուլժեփիկների ուժեղացումը յեվ կազմակերպչական աշխատանքները: Հոկտեմբերյան հեղափոխությունը: Լենինը յեվ բուլժեփիկների կուսակցությունը:

Հոկտեմբերյան որերին: Պրոլետարիատի դիկտատուրա: Նոր կառավարության առաջին քայլերը:

12. Գյուղացիության դրությունը Անդրկովկասում մինչև Հոկտեմբեր: Փետրվարյան հեղափոխությունը: Կովկասյան ձախտնեությունը: Անջատումը Խորհրդային Ռուսաստանից: «Անկախ» հանրապետությունների կազմակերպումը (Հայաստան, Վրաստան յեվ Ադրբեջան): Ազգամիջյան կռիվները: Հայաստանի տնտեսական դրությունը (Անտանտայի «ոգնությունը»): Դաշնակցության քաղաքականությունը, գյուղացիության ուժասպասությունը:

13. Մալիսյան ապստամբությունը Հայաստանում: Գյուղացիության դերն ապստամբության ժամանակ: Տաճկաստանի առաջնադարումը: Դաշնակցության պարտության պատճառները: Դիլիջանի յեվ Իջևանի գյուղացիության շարժումները: Հայաստանի խորհրդայնացումը: Քաղաքացիական կռիվները Հայաստանում: Խորհրդային Հայաստանի շինարարական աշխատանքները գյուղատնտեսական բնագավառում: Անդրկովկասի յեվ Հայաստանի կոմ. կազմակերպությունները: Կազմակերպության անցյալը: Կազմակերպությունների ներկա կազմը, բնթացիկ յեվ հերթական աշխատանքը:

Դ. ՊՐՈԼԵՏԱՐԻԱՏԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ
ՎԵՐՑՆԵԼՈՒՑ ՀԵՏՈ (16 ժԱՄ)

1. Տվյալ շրջանի, Հայաստանի յեվ Ս.Խ.Հ.Մ. տնտեսական դրությունը մինչև 1921 թիվը: Տնտեսական յեվ քաղաքական ճգնաժամը 1921 թվին: Արդյունագործության յեվ գյուղատնտեսության տնտեսական կապի փլուզումն իբրեւ հետեւանք «Մարտական կոմունիզմի» շրջանի: Նոր տնտեսական քաղաքականությունն իբրեւ միջոց ամրապնդելու բանվոր դասակարգի յեվ գյուղացիության կապը: Նոր տնտեսական քաղաքականության առաջին քայլերը յեվ նրա հետագա զարգացումը: Այդ քաղաքականության մի քանի վտանգավոր կողմերը: Նոր տնտեսական քաղաքականության հետեւանքներն արդյունագործության յեվ գյուղատնտեսության առարկեցներում (թվեր յեվ փաստեր):

2. Մասնավոր կապիտալը յեվ ազատ մրցությունը: Մեր քաղաքականությունը տնայնագործության նկատմամբ: Պետական արդյունագործության գերը սոցիալիստական շինարարության մեջ:

Տնտեսական խիստ հաշվետու մ: Տեխնիկայի զարգացում չեմ արտադրութեան կենտրոնացում: Պլանային աշխատանք: Ելեկտրոֆիկացիա: Աշխատանքի արտադրողականութեան բարձրացման նշանակութեամբ արդյունադործութեան զարգացման համար: Բանփորական չեմ գյուղացիական մասնատների մասնակցութեամբ տրանսպորտային շինարարութեան մեջ:

3. Աշխատավարձի բարձրացումը իրենից հեռավանք աշխատանքի արտադրողականութեան բարձրացման: Սոցիալիստական շինարարութեամբ: Աշխատանքի պայմանները չեմ արհմիութեանները: Արհմիութեաններին դերը կապիտալիզմի, «Մարտական կոմմունիզմի» չեմ նոր տնտեսական քաղաքականութեան ժամանակ: Լենինը չեմ կուսակցութեան 10-րդ համագումարը Արհմիութեաններին դերի մասին:

4. Պետական չեմ կոոպերատիվ առեկտուրը իրենից ձեռքի պետական արդյունադործութեան, գյուղական-տնտեսութեան դաշինք Մասնավոր առեկտուրը իրենից մասնավոր կապիտալի չեմ գյուղի դաշինքի ձեռք: Պետութեան կոոպերացիայի չեմ մասնավոր կապիտալի դերը առեկտուրի մեջ: Ներառողկոմը չեմ Հայկոոպը: Կուսակցութեան 10-րդ համագումարը պետական առեկտուրի չեմ կոոպերացիայի մասին:

5. Պետական արդյունադործութեան չեմ գյուղատնտեսութեան դաշինքի չեմ մեր հոգային ու գյուղատնտեսական քաղաքականութեան հիմնական խնդիրները: Այդ խնդրի լուծման դանդաղացում: թյունը չեմ դժվարութեամբ շնորհիվ գյուղի տնտեսական հետամնացութեան: Հողաշինարարական միջոցներ: Գյուղ-կոոպերացիայի դերը: Ելեկտրոֆիկացիան: Գյուղական փոխողկոմների դերը: Հողանտառ Միութեան: Լենինը կոոպերացիայի մասին: Խորհրդային տնտեսութեաններին դերը:

6. Մեր հարկային չեմ ֆինանսական քաղաքականութեան կապը տնտեսութեան դրութեան հետ: Եմիսիան չեմ մասնադրումը իրենից «Մարտական կոմմունիզմի» ֆինանսական չեմ հարկային քաղաքականութեան անհրաժեշտ պայմանը: Ֆինանսական ու հարկային քաղաքականութեան կուրսը նոր տնտեսական քաղաքականութեան ժամանակ: Փողի չեմ կայուն դրամի (վալյուտայի) նշանակութեամբ: Ուղղակի չեմ անուղղակի հարկեր: Հարկային քաղաքականութեամբ գյուղում: Միասնական գյուղատնտեսական տուրք: Պետական չեմ տեղական բյուջեն: Պետական դրամական ոգնութեամբ: Մ. Խ. Հ. Մ. -ի բանկերը: Ֆինանսական չեմ հարկային քա-

ղաքականութեան դատակարգային բնույթը կապիտալիստական յերկրներում չեմ ՍԽՀՄ-ում:

7. Խորհրդային իշխանութեան տնտեսական չեմ ազգային քաղաքականութեաններին փոխադարձ կապը: Լենինը չեմ ազգային հարցը: Կապիտալիստական չեմ Խորհրդային ազգային քաղաքականութեաններ: Հոկտեմբերը չեմ ժողովրդների ինքնորոշումը: Մ. Խ. Հ. Մ. -ի իրենից ժողովրդների ինքնորոշման պետական ձեռք: Պայքար բարձրացնելու համար ազգային փոքրամասնութեաններին տնտեսական չեմ կուլտուրական մակարդակը: Պրոլետարիատի, գյուղի չեմ ազգային փոքրամասնութեանների դաշինքը:

8. Խորհրդային յերկրներին ինքնորոշումը չեմ միջազգային կապիտալը: Լենինը չեմ միջազգային քաղաքականութեամբ: Մ. Խ. Հ. Մ. -ի չեմ կապիտալիստական յերկրների միմիանց հետ տնտեսական կապ հաստատելու նշանակութեամբ: Մեր հաղթանակը քաղաքացիական պատերազմների չեմ դիպլոմատիկական ճակատենում: Մեր դիմումները չեմ դրանց սահմանները: Արտաքին առեկտուրի մենաշնորհի նշանակութեամբ: Մեր հարաբերութեանները Ֆրանսիայի, Անգլիայի, Ամերիկայի չեմ Արեւմուտքի ու Արեւելքի ամենամոտիկ հարեմանների հետ: Մեր քաղաքականութեամբ խաղաղարար եւ, բայց Կարմիր բանակը միշտ պատրաստ պիտի լինի: Գիպլոմատիկական պայքարի չեմ ՍԽՀՄ-ի գինեմ աշխույժանութեան անցողակի լինելը:

ՅԵ. ՅԵՐԵՐ ԻՆՏԵՐՆԱՅԻՈՆԱԼՆԵՐԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆԸ (18 Ժ.)

ա) 1. Կապիտալիզմի զարգացումը 19-րդ դարի կեսերում չեմ բանվոր դատակարգի տնտեսական ու քաղաքական դրութեամբ: 2. Բանվորական միութեաններին ու կազմակերպութեաններին առաջնայու պատճառներն ու նրանց դերը կապիտալիստական յերկրներում: 3. Բանվորների դատակարգայնորեն ձեռնավորումը չեմ «Կոմունիստների Միութեան»-ի առաջնայու. Կարլ Մարքսի չեմ Լենգելի մասնակցութեամբ նրա կազմակերպման մեջ, 4. Կոմունիստական մանիֆեստի հիմնական մտքերի իմաստը:

բ) 1. 60-ական թվականների արդյունաբերութեան կրիզիսը Յեւրոպայում չեմ Լեհական ապստամբութեամբ: 2. 1-ին իրտերանցիոնայի կազմակերպումը (1864թ.) չեմ նրա առաջ գրված գլխավոր խնդիրները. ա) Ընդհանուր գործադուլների կազմակերպումը, բ) Պրոպագանդա սոցիալիզմի համար չեմ գ) Բանվորների

Համերաշխություն. 3) Նրա գործունեության հիմնական մոմենտները չեմ քայքայման գլխավոր պատճառները. ա) Փարիզի կոմիտեի պարտությունը, բ) Ինտերնացիոնալի ներքին տարաձայնությունները:

գ) 1. Արդյունաբերության վիճակը չեմ բանավոր դասակարգել դրությունը 1-ին Ինտերնացիոնալի քայքայումից հետո. 2. 2-րդ Ինտերնացիոնալի կազմակերպումը (1889թ.) չեմ նրա գործունեությունը մինչ Համաշխարհային պատերազմը. ա) Ազգային սոցիալ-դեմոկրատ կուսակցությունների կազմակերպումը, բ) Մայիս 1-ի սլոգան հիմնումը չեմ գ) Ընդհանուր համաձայնողական ուղորդական նիստական քաղաքականությունը բուրժուազիայի հետ (Ընդհանուր գործադուլների, միլիտարիզմի չեմ համաշխարհային պատերազմի խնդիրների շուրջը):

դ) 1. 2-րդ Ինտերնացիոնալը դավաճանում է բանավոր դասակարգին ու նրա հեղափոխության. ա) կոզմոսակից համաշխարհային պատերազմի (Պատերազմական փոխառություններ), բ) Բանվորների դասակարգային գիտակցության մթաղնումը հողուտ բուրժուազիայի (Կոչ բանվորներին, քաղաքացիական կոմիտեների դադարեցման համար չեմ տեղական բուրժուազիայի հետ միանալու հանուն «հայրենիքի» պաշտպանության). գ) Բյուկ բուլսը հակահեղափոխականների հետ ընդդեմ Հոկտեմբերյան հեղափոխության նվաճումների:

յե) 1. 2-րդ Ինտերնացիոնալի քայքայման պատճառները. ա) Բանվոր դասակարգի գիտակից մասի անջատումը բ) նրա սեկցիաների դեպի միմիանց ունեցած թշնամական վերաբերմունքը, փոքր արդյունք էր 2-րդ Ինտերնացիոնալի ընդհանուր վարքագծի չեմ գ) 3-րդ Ինտերնացիոնալի տաճանալու պատմական անհրաժեշտությունը:

զ) 1. Համաշխարհային պատերազմի ընթացքը չեմ 2-րդ Ինտերնացիոնալի վերաբերմունքը. 2. Յիմմերվայդի չեմ Կինտայի կոնֆերանսները (1915-16 թ. թ.) չեմ նրանց նշանակությունը 3-րդ Ինտերնացիոնալի հիմնադրման խնդրում. 3. Լենինը չեմ 3-րդ Ինտերնացիոնալի կազմակերպումը:

է) 1. 3-րդ Ինտերնացիոնալի գործունեության ծրագիրը. ա) Քաղաքական իշխանությունը-պրոլետարիատին, բ) Պրոլետարիատի ինքնատուրան, գ) Արտադրական միջոցների սեփականացումը, 2. Կոմիտեների վերաբերմունքը դեպի գյուղացիությունը, դադարեցման ժողովուրդները, ազգային խնդիրը չեմ Պրոֆմիտությունը 3. Կազմակերպչական խնդիրներ. վերականգնել ու կազմակերպել Բանվորական Միջազգային Միությունը, փոքր քայքայ-

ման է յենթարկել 2-րդ Ինտերնացիոնալի քաղաքականության շնորհիվ:

ը) 1. Բանվորական Միասնական Ֆրոնտ, բանվորական կառավարություն, բանվորների չեմ աշխատավոր գյուղացիության իշխանություն՝ լոգոնեղների իմաստը:

2. Համեմատություն 1-ին, 2-րդ և 3-րդ Ինտերնացիոնալներին. թ) 1. Կոմիտեների վերջնական նպատակը:

2. Գալիք չեմ նախնական կոմունիստական հասարակակարգի տարբերությունը.

3. Նախնական կոմունիստական հասարակակարգի քայքայման պատճառները:

4. Համառոտ գաղափար սարկատիրական չեմ ճորտատիրական կարգերի մասին.

5. Կապիտալիստական տնտեսության զարգացման տենդենցները չեմ նրա պատմական անհրաժեշտության տնցումը սոցիալիստական տնտեսության.

6. Կապիտալիստական հասարակակարգի չեմ կոմունիստական հասարակարգի տարբերությունը.

ԱՂԲՅՈՒՐՆԵՐ ՅԵՎ ՉԵՌՆԱՐԿՆԵՐ ՔԱՂԱՊՈՅՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

2. ԲԵՐԴՆԵԻԿՈՎ ՅԵՎ ՍՎԵՏԼՈՎ — Քաղաքացիություն.

3. ՍՏՈՒՉԿՈՎ — ՍԽՀՄ սահմանադրությունը.

5. 14-րդ կուս. կոնֆերանսի բանաձևվերը.

6. «Խորհրդային Հայաստան—Շտաբի» (Ժողովածու).

7. Խորհուրդների Համամիութենական 3-րդ համագումարի բանաձևվերը.

8. «Ազգաբար»:

ՄԻՅԵՐԿՈՒ ԽՈՍՔ ՄԵԾԱՀԱՍԱԿՆԵՐԻ ՀԵՏ ՊԱՐԱՊԵԼՈՒ ՄԵԾՈՒԻ ՄԱՍԻՆ

Մեթոդիկայի նշանակությունը քաղաքացիական գաղափարներում չեմ մեծ է: Հարկավոր է վուչ միայն ավանդվելիք նյութին լավ տիրապետել, այլ չեմ պարապելու ձևվեր, մեթոդն իմանալ: Այն ժամանակ միայն առաջնություն լավ կը մշակի չեմ կը յուրացնի նյութը, յերբ նյութի հաջող իմացության հետ կը կապվի նախեմ մեթոդը: Մեթոդը դասավանդության հիմնական ձևվն է: Այդ տե-

տակետից մեր խմբակավարներն անպայման պիտի յուրացրած լինեն դասավանդութեան մեթոդական կողմը:

Հասկապես պիտի ի նկատի ունենալ բանվորների յեւ զյուզացիների առդիտորիան: Ամեն մի խմբակավար ամենից առաջ պիտի ծանոթանա յուր առդիտորիայի հետ: Մեծահասակների առդիտորիան ունի յուր առանձնահատուկ կողմերը, կյանքի վործառութուն, գործնական պահանջներ, թերթիան կապել գործնականի հետ, հարցերը կոնկրետ դնել յեւ աշխատանքի: Վարպետի այս բոլոր կողմերը ակնհայտնի դառնան խմբակավարը պետք է ծանոթանա յուր առդիտորիայի հետ, — ուսումնասիրի խմբակի կազմը, ունենդիրների սոցիալական կողմը, նրանց դարգացման մակարդակը, պահանջները, շահերը: Ուրիշ խոսքով, խմբակավարը պիտի կարողանա ամբողջապես ծանաչել յուր ունենդիրներին յեւ դրա հիման վրա կառուցի յուր դասավանդութեան մեթոդը:

Նյութը մշակելիս հարցերը պիտի դնել կոնկրետ, պարզ յեւ վորոշ, վորովհետեւ զյուզացին ու բանվորը կոնկրետ են մտածում, իրական դարձնում ամեն մի հարցը: Խմբակավարը պիտի ծանոթ լինի յուր խմբակի շրջապատող պայմաններին, տվյալ շրջանի անտեսական յեւ հասարակական դրութեան լայն ու վառ կողմերին, վորպեսզի նյութը քննելիս հարցերը կապի ունենդիրների գործի, իմացութեան շահերի ու պահանջների հետ, նրանց հետաքրքրող հարցերի հետ: Բացի դրանից պիտի կապել նաեւ տվյալ շրջապատի հետ, աշխատող գործադրող դրութեաններին, լայն ու վառ կողմերի հետ, յեւ խմբակը բանվորական վորոշ ձեռնարկութեանից եւ կազմակերպմամբ կամ զյուզացիանութեան վորոշ ճյուղի մշակութեան շրջապատից՝ կապել այդ պայմանների հետ: Այսպիսով նյութը վերացական, անորոշ յեւ անմարսելի չի մնա ունենդիրների համար, այսինքն նյութն անմիջականորեն կապելով խմբակի շրջապատի տիրող կոնկրետ իրականութեան հետ՝ բավարարութեւն է տալիս ունենդիրներին պահանջներին, մշտն կողմից եւ նրանց մեջ շահադրդութեւն է առաջացնում ավելի սերտ կապելու մշակվող նյութին յեւ իրենց հուզող հարցերի պատասխանն անմիջապես նյութի քննութեան գործողութեան մեջ գտնելու: Այս բոլորից հետո անհրաժեշտ է թե անտեսական յեւ թե քաղաքական հարցերը կապել, ինչպես ասացինք, միշտ միայն տեղական նշանակութեւն ունեցող պայմանների հետ, այլ յեւ հանրապետական, Համամիութենական յեւ Համաշխարհային խնդիրներին հետ: Հետեւապես վերջին խնդրի նկատմամբ պիտի տվելայնել նաեւ այն,

վոր միշտ միայն յուրաքանչյուր նյութ, այլ յեւ ամբողջ դասընթացը պիտի կապել ժամանակակից խնդիրներին հետ, պրոլետարիատի դասակարգային պայքարի հերթական հարցերի հետ: Իրրեկ դաստիարակչական հիմնական մեթոդ, քաղցրորոշներում առաջարկվում է զուգահեռ ընդունել: Բայց այս մեթոդն ունի յուր դրական կողմերի հետ միասին նաեւ բացասական կողմեր: Մի կողմից պրոլետար գործի ուսանողներին ակտիվ է դարձնում, հարցի քննութեանը մասնակից է դարձնում ամբխածներին, թույլեին, հետ մնացածներին, ընդհանրապես պատիվներին, այսպիսով հնարավորութեւն է ստեղծվում ամբողջ առդիտորիան ակտիվ աշխատանքի լծելու, բայց դրա հետ միասին կան մի քանի վտանգավոր կողմեր: Նախ պիտի աշխատել, վոր նյութը մշակելիս հարցերի շարան չստեղծվի, նյութը չբաժանվի բազմաթիվ անկապ հարցերի յեւ զլիարկ հարցից այն աստիճան հեռանա առդիտորիան, վոր վերջիվերջո հնարավոր չլինի հիմնական հարցերի լուծումն գտնելու: Հետո նյութը բաժանվելով բազմաթիվ հարցերի կորցնում է յուր բովանդակութեան լրջութեւնն ու պատճառական յեւ հետեւանքի կապակցութեւնը: Մնում է, վոր խմբակավարը այս գծովարութեւններից ու վտանգավոր կողմերից խուսափելու համար իրեն առաջ պարզորոշ դնի հարցերի լուծումները: Այս տեսակետից անհրաժեշտ է, վոր խմբակավարը կոնկրետ նյութին անցնելիս սկզբից մի նախարան տա, ներածական խոսք տվյալ նյութի շուրջը, վորպեսզի ունենդիրները ուշադրութեան յեւ նյութի քննութեան կենտրոնն ունենան քննվող նյութերի միջուկը: Հետո, նա պետք է անցնի նյութի քննութեան, առաջադրելով մի քանի հիմնական խնդիրներ, վորոնք անմիջապես կախված են տվյալ նյութից յեւ նրա լուծման հիմքն են կազմում: Այդ վերահիշյալ խնդիրները պիտի կապել նյութի դարգացման պատճառական յեւ հետեւանքի անհրաժեշտ պայմաններին հետ: Ունենդիրներն այդ հիմնական հարցերն իրենց առաջ դրած ունենալով՝ անցնում են հարցադրումների սխառմով դրանց լուծման, նախապես ունենալով խմբակավարի ղեկավարութեւնը, հարցերից չզեղվելու համար յեւ առաջադրած հարցերի քննութեան պատասխանները շտաբրայուծելու համար ընդհանուր հարցերի մեջ: Խմբակավարն յուր հերթին սուս ձեւական ղեկավարողի ղեկում չպիտի մնա, այլ պիտի աշխատի ընթացք առ հարցերին, կապկապ յեւ միմիանցից լոյսեցնի առաջադրված հարցերը: Իհարկե վտանգավոր է նաեւ այն, յերբ խմբակավարը առդիտորիան նեղ շրջանակի մեջ պահի, կաշկանդի ունենդիրներին

հարցասիրութիւնը ֆորմալ ձեւակաւութեամբ կամ հարցերի բացարձակ քուլթիւր: Այդ դեպքում ավելի շատ հարցեր են առաջ գալիս յետ նյութին ավելի խճճւում: Այստեղ մեծ դեր է խաղում նաեւ խմբակավարի փորձը յետ հմտութիւնը: Բացի դրանից, վտանգավոր կողմն նաեւ այն է, վոր խմբակավարը կարող է կորցնել իրեն յետ դնալ առաջնորդի յետեւից, փոխանակ վերջինիս իր հետ կապելու յետ գիտակից լրջութեամբ տանելու:

Վերոհիշյալ հարցերի պատասխաններից հետո խմբակավարը լսի յետ հավաքում բոլոր պատասխանները, կոնկրետացնում, համախմբում յետ իր յետակացութիւնն է տալիս: Այս տեսակետից խիստ մեծ նշանակութիւն ունի յետքարտիակման խոսքը, վորը պիտի վաղ միայն հարցերի համադրութիւնն ու յետծումբ տա, այլ յետ առաջադրված ամբողջ նյութի պատկերը: Նյութը մշակելիս անհրաժեշտ է նաեւ հարցերն աշխատանքներ, վոր համապատասխանի ունկնդիրների յետքացման մակարդակին յետ մատչելի բոլոր ունկնդիրներին: Իսկ վերջրած փաստերը յետ տվյալները անմիջապէս չըջապատից կամ արդեն նախապէս ունեցած պաշարից յետ բերվեն: Ուրիշ խոսքով հիմք ունենալ տվյալ միջավայրը յետ ունկնդիրների նախնական պատրաստութիւնն ու վորոչ պաշարը: Սրանք են յետքցի հաջողութեան նախապայմանները: Այսպէս փաստերը ու տվյալներն անհասկանալի ու վերացական կմնան: Հաջող դասավանդութեան համար անհրաժեշտ է նաեւ նյութի մշակման պրոցեսում ոգտադործել զանազան ցիտառներ յետվածքներից, բնկ: Լենինի աշխատանքներից յետ կուսակցութեան համագումարների ու կոնֆերանսների բանաձեւերից ու պաշարկներից: Կարգադրանքի յետվար կտորներ զանազան հոգվածներից: Ոգտադործել նաեւ ստատիստիկական տվյալներ, փաստեր, գիտադրամներ, ցուցակներ, տախտակներ, աշխարհագրական քարտեզ, դատախտակ յետ աշխ, աշխնքն աշխատել նյութի քննութեան մասնակից յետքնել նաեւ ունկնդրի տեսողական կողմը: Անհրաժեշտ է ոգտադործել նաեւ լրագիրների, ժուրնալների հերթական համարները նյութի քննութեան ժամանակ:

Պիտի շեշտել մի հանգամանք յետ, վոր թեղիսների յետ գեկուցումների սիստեմին պիտի շատ յետքութեամբ մոտենալ, յետ տիրապետող ձեւը չդարձնել: Դա թույլատրելի յետ վորոչ պայմաններում, յետր խմբակում կան ուժեղ բնկերներ, ցանկութեան հենց իրենց ունկնդիրների կողմից յետ համապատասխան գրականութեան: Այդ դեպքում կարելի յետ դրամոր աշխատանքներ տալ

տանը, բայց անհրաժեշտ է աշխատանքներ յետ յետքութեամբ, վոր հնարավոր յետ յետ մնացածներին կաշել աշխ ձեւի հետ, տալով նրանց ավելի հեշտ հարցեր, յետրամատչելի կտորներ համապատասխան հոգվածներից՝ նախապատրաստելու համար առաջիկա գեկուցման:

Այս դեպքում խմբակավարը պետք է իր ուշադրութեան տակ վերցնի հետ մնացածներին, պատիւներին յետ թույլերին: Չպետք է սրանից անդործ թողնել հենց միայն թույլ յետնելու պատճառով: Այս աշխ ունկնդիրներին առաջ քաշելը, յետքի գնելը, ուրիշ խոսքով ակտիվ յետքնելը, խմբակավարի կարեւոր պարտականութիւններից մեկն է, տալով սրանց համապատասխան իրենց յետքացման հարցեր, նյութեր՝ մշակելու յետ կարգադրու համար հեշտ կտորներ, իսկ յետ յետ առաջադրած ունկնդիրներին սրանց ոգտական ուժեր տալ, վորպէսզի սրանք նրանց պարագմունքի ձեւը սովորեցնեն յետ կարգան նրանց համար համալսման, կտորներ յետ թերթեր:

Այս բոլորից հետո անհրաժեշտ է ստուգել ունկնդիրների առաջադիմութիւնը յետ յետքացման աստիճանը:

Իրերի մի ոգտակար յետ կողմնակի միջոց, առաջարկվում է նաեւ Էքսկուրսիաներ կազմակերպել տվյալ հարցերի քննութեան յետքացնելու համար, յետ հենց անմիջապէս համապատասխան միջավայրում մի շարք հարցերի յետծումբ գտնելու հիմք ունենալով աշխ կոնկրետ պայմանը կամ չըջապատը:

Կ. ՂԱԶԱՐՅԱՆ

ՀԱՇՎԱՌՈՒՄ

